

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та
інформаційно-аналітичної діяльності

С. В. ГАВРИЛЮК,

А. В. КАРПЮК

ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО

**(методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня підготовки
спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»)**

Луцьк – 2024

УДК 719(072)

Г12

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Протокол № 5 від 17 січня 2024 р.)

Рецензенти: Малеончук Г. О. – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та археології Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Кушпетюк О. І. – кандидат історичних наук, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна».

Гаврилюк С. В., Карпюк А. В. Пам'яткознавство: методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня підготовки спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство». Луцьк, 2024. 85 с.

У методичному виданні представлено навчально-методичний комплекс з освітнього компоненту «Пам'яткознавство» для здобувачів вищої освіти спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство» освітньо-професійної програми «Музейний менеджмент, культурний туризм» першого (бакалаврського) рівня підготовки. Подано силабус, який дасть змогу попередньо ознайомитися із структурою освітнього компоненту, темами, які вивчатимуться на лекції, семінарські заняття, а також даватимуться викладачем на самостійне опрацювання. Подаються також плани практичних (семінарських) занять і поради до їх підготовки, тести для перевірки знань з освітнього компоненту, словник термінів.

УДК 719(072)

© Гаврилюк С. В., Карпюк А. В., 2024

© Волинський національний університет імені Лесі Українки

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Силабус нормативного освітнього компонента «Пам’яткознавство».....	6
РОЗДІЛ 2. Плани практичних (семінарських) занять і методичні рекомендації до їх підготовки.....	26
РОЗДІЛ 3. Тести для перевірки знань з освітнього компонента.....	37
РОЗДІЛ 4. Словник термінів.....	71

ВСТУП

У здійсненні освітнього процесу підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство» освітньо-професійної програми «Музейний менеджмент, культурний туризм» у Волинському національному університеті імені Лесі Українки вагоме місце відводиться нормативному освітньому компоненту «Пам'яткознавство». Він спрямований на отримання здобувачами знань про становлення та основні етапи історичного розвитку пам'яткознавства в Україні, нормативно-правову базу збереження об'єктів культурної спадщини упродовж другої половини ХІХ – першої чверті ХХІ ст., засвоєння понятійно-категоріального апарату, питань класифікації пам'яток, функцій і повноважень українських органів державної влади і територіальних громад у сфері вивчення та охорони культурної спадщини. Увага звертатиметься на роль окремих особистостей, які в різні історичні періоди відіграли знакову роль у становленні пам'яткознавства як науки, долучилися до творення законодавчої бази охорони пам'яток, вивчення і збереження об'єктів культурної спадщини.

Здобувачі освіти, вивчивши освітній компонент «Пам'яткознавство», повинні вміти оперувати відповідними термінами, класифікувати і характеризувати пам'ятки, заповнювати пам'яткоохоронну документацію, визначати стан збереженості об'єктів культурної і природної спадщини, розробляти програми пам'яткоохоронних заходів, виявляти нові нерухомі пам'ятки, визначати їх історико-культурну цінність, розробляти рекомендації щодо актуалізації та використання об'єктів культурної і природної спадщини у культурному туризмі.

Пам'яткознавство – відносно молода в Україні наука. Однак за роки незалежності побачили світ чимало монографій, посібників, наукових статей, присвячених окремим теоретичним і практичним питанням вивчення і охорони культурної спадщини. Здобувачам рекомендуються для

опрацювання найновіші з них. Окремі аспекти пам'яткознавства і сьогодні є дискусійними, потребують ґрунтовнішого аналізу й узагальнення, на що передбачається звертати увагу під час практичних (семінарських) занять.

Підготовлене видання містить силабус, який дасть змогу попередньо ознайомитися із структурою освітнього компоненту, темами, які вноситимуться на лекції, практичні (семінарські) заняття, а також даватимуться викладачем на самостійне опрацювання; рекомендації, які допоможуть здобувачам освіти на належному рівні підготуватися до семінарських занять і організувати власну самостійну роботу.

Методичне видання включає тестові завдання, які дозволять здобувачам освіти перевірити засвоєний матеріал, а також словник термінів. Подані у методичних рекомендаціях матеріали допоможуть здобувачам вищої освіти самостійно планувати терміни вивчення та обсяги освітнього компонента «Пам'яткознавство», прогнозувати власну результативність засвоєння знань.

**РОЗДІЛ 1.
СИЛАБУС НОРМАТИВНОГО ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
«ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО»**

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Нормативний
Кількість годин/кредитів 180/6	Спеціальність 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство	Рік навчання: 2-й Семестр: 3-й
ІНДЗ: є		Лекції: 40 год.
		Практичні (семінарські): 50 год.
		Самостійна робота: 78 год.
		Консультації: 12 год.
Мова навчання:	українська	Навчальний план 2020 р.

1. Анотація курсу. Освітній компонент «Пам'яткознавство» належить до переліку нормативних навчальних дисциплін підготовки бакалаврів за спеціальністю 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство», освітньо-

професійною програмою «Музейний менеджмент, культурний туризм». Він спрямований на вивчення здобувачами вищої освіти сутності відповідних термінів, властивостей і функцій пам'яток, їх класифікації, історії українського пам'яткознавства, нормативно-правової бази охорони об'єктів культурної спадщини в Україні, діяльності державних інституцій та громадських об'єднань у сфері дослідження, збереження та популяризації різних типів та видів пам'яток.

Пререквізити. Вивчення дисципліни базується на засвоєнні попередніх освітніх компонентів – «Вступ до спеціальності», «Історія музейної справи», «Музеезнавство».

Постреквізити. ОК «Основи атрибуції та експертизи культурних цінностей», «Музейна практика», «Культурний туризм», «Музейно-туристична практика», «Туристичні ресурси», «Історія і практика екскурсійної діяльності», «Практикум з проектування екскурсійних та туристичних маршрутів», «Практика з екскурсійно-туристичної діяльності», «Переддипломна практика», написання курсових та кваліфікаційної робіт, складання атестаційного екзамену.

Мета освітнього компонента – сформувати у здобувачів освіти цілісну систему знань про теоретичні основи пам'яткознавства, класифікацію пам'яток, основні етапи історичного розвитку українського пам'яткознавства, його здобутки і проблеми, ознайомити здобувачів з внеском державних та громадських структур у збереження, належне представлення та використання об'єктів культурної спадщини України упродовж XIX – початку XXI ст.

Основними завданнями при вивченні освітнього компонента «Пам'яткознавство» є: ознайомлення із предметом, методами пам'яткознавства як наукової дисципліни, її історіографією і джерелами, змістовим наповненням термінів «пам'яткознавство», «рухома і нерухома пам'ятка», «культурна спадщина», «об'єкт культурної спадщини», «охорона культурної спадщини», ін., типами і видами, на які поділяються об'єкти

культурної спадщини; з'ясування причин, обставин появи та розвитку пам'яткознавства в Україні як теоретичної дисципліни і практичної галузі діяльності, його досягнень і проблем в історичному контексті; засвоєння нормативно-правової бази охорони культурної спадщини в Україні; вивчення сучасного стану розвитку національного пам'яткознавства, діяльності державних структур та громадських інституцій щодо охорони культурної спадщини, особливостей розвитку галузі у період пандемії COVID-19, воєнного стану в Україні у 2022 р.

Результати навчання (компетентності).

Вивчення освітнього компонента дозволить здобувачу вищої освіти набути наступні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК): ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 7. Цінування і повага різноманітності та мультикультурності. ЗК 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК 1. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо відповідно до розуміння тенденцій розвитку музейної справи, пам'яткоохоронної діяльності та культурного туризму. СК 3. Здатність діяти відповідно до чинного законодавства (України та міжнародного) у галузі музейної справи, пам'яткоохоронної діяльності та культурного туризму. СК 8. Здатність забезпечувати ефективне використання та популяризацію об'єктів історико-культурної та природної спадщини відповідно до пам'яткоохоронного законодавства. СК 11. Комунікувати та

співпрацювати з державними і громадськими організаціями, міжнародними музейними, пам'яткоохоронними та туристичними інституціями.

Програмні результати навчання (ПР): ПР 2. Аналізувати й узагальнювати історико-культурний матеріал у певній системі. ПР 4. Визначати стан збереженості музейних предметів, об'єктів історико-культурної спадщини, пам'яток природи та розробляти програму відповідних пам'яткоохоронних заходів. ПР 8. Проводити наукове дослідження нерухомих пам'яток та визначати розмір та значення їх історико-культурної цінності. ПР 11. Проводити пошукову роботу з метою з'ясування перспектив виявлення нових, значущих з точки зору обліку, об'єктів культурної спадщини. ПР 12. Досліджувати та інтерпретувати історико-культурну інформацію музейних предметів, об'єктів культурної спадщини, природних пам'яток. ПР 17. Здійснювати аналіз вітчизняного законодавства з метою визначення його відповідності міжнародним зобов'язанням України у сфері охорони пам'яток, музейної діяльності; визначати основні засади щодо ввезення, вивезення, передачі права власності на культурні цінності відповідно до ратифікованих Україною Конвенцій ЮНЕСКО.

Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. (семін.)	Сам. роб.	Консультації	Форма контролю/бали
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Історія українського пам'яткознавства						
Тема 1. Пам'яткознавство як наукова дисципліна. Історіографія та джерела курсу.	8	2		4	2	ДС
Тема 2. Становлення нормативно-правової бази пам'яткознавства в українських землях у ХІХ – на початку ХХ ст.	5	2		3		ДС

Тема 3. Пам'яткознавство в Наддніпрянській Україні у XIX – на початку XX ст.	11	2	6	3		УО, Р, ДС / 3
Тема 4. Пам'яткознавство в українських землях під владою монархії Габсбургів (XIX – початок XX ст.).	8	2	2	4		УО, ДС / 1
Тема 5. Розробка питань пам'яткознавства і доля українських пам'яток у 1917 – 1921 рр.	7	2	2	3		УО, ДС / 1
Тема 6. Здобутки і втрати пам'яткознавства на теренах радянської України у 1920-х – 1930-х рр.	7		4	3		УО, ДС, Р / 2
Тема 7. Пам'яткознавство й пам'яткоохоронна справа в західноукраїнських землях міжвоєнного періоду (1921–1939 рр.).	11	2	4	3	2	УО, Р, ДС / 2
Тема 8. Доля української культурної спадщини в період Другої світової війни (1 вересня 1939 – 2 вересня 1945 рр.).	7	2	2	3		ДС, УО, Р / 1
Тема 9. Тенденції розвитку пам'яткознавства і пам'яткоохоронної справи в Україні у другій половині 1940-х – 1980-х рр.	11	2	4	5		УО, Р, ДС / 2
Тема 10. Стан і перспективи пам'яткознавства і пам'яткоохоронної діяльності у незалежній Україні.	16	2	6	6	2	УО, Р, ДС, ІНДЗ / 3
Тема 11. Внесок українських учених у розвиток українського пам'яткознавства (1990-ті рр. – перша чверть XXI ст.).	11	2	4	5		УО, Р, ДС / 2
Разом за змістовим модулем 1	102	20	34	42	6	17 балів

Змістовий модуль 2. Види об'єктів культурної спадщини в Україні, їх дослідження, збереження і використання						
Тема 12. Класифікація об'єктів культурної спадщини, їх загальна характеристика. Археологічна спадщина в сучасному українському суспільстві.	7	2	2	3		УО, ДС, ІНДЗ / 1
Тема 13. Пам'ятки історії в системі культурної спадщини.	7	2	2	3		УО, Т, Р, ІНДЗ / 1
Тема 14. Пам'ятки монументального мистецтва: вивчення та охорона.	7	2	2	3		УО, ДС, Р / 1
Тема 15. Пам'ятки архітектури: визначення, класифікація, використання в сучасній Україні.	5	2		3		ДС
Тема 16. Пам'ятки містобудування: вивчення, збереження, місце в системі культурної спадщини.	5	2		3		ДС
Тема 17. Пам'ятки архітектури та містобудування.	2		2			УО, ДС, Р, ІНДЗ / 1
Тема 18. Пам'ятки науки і техніки.	7	2	2	3		УО, ДС, Р / 1
Тема 19. Ландшафтні пам'ятки. Об'єкти садово-паркового мистецтва.	9	2	2	3	2	УО, ДС, Р, ІНДЗ / 1
Тема 20. Проблеми збереження пам'яток в анексованому Росією Криму та в зоні ведення бойових дій на Сході України (2014–2021 рр.).	6	2		4		ДС
Тема 21. Пам'яткознавство і пам'яткоохоронна діяльність у період повномасштабного російського вторгнення в Україну.	7	2		3	2	ДС
Тема 22. Повернення і реституція культурних цінностей: суть, перспективи	8	2		4	2	ДС

реалізації в Україні.						
Тема 23. Основні завдання пам'яткознавства і напрями пам'яткоохоронної діяльності в Україні у 2020-х рр.	8		4	4		УО, ДС / 2
Разом за змістовим модулем 2	78	20	16	36	6	8 балів
ІНДЗ						10 балів
Активна участь у роботі семінарських занять						5 балів
Модульні контрольні роботи						60 балів (30 балів x 2 МКР)
Усього годин/ балів	180	40	50	78	12	100 балів

Форма контролю*: ДС – дискусія, Т – тести, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, УО – усне опитування тощо.

Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота здобувачів вищої освіти виконується за завданням і при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі. Вона включає як повністю самостійне засвоєння окремих тем дисципліни, так й опрацювання тем, які розглядаються під час аудиторної роботи. У ході самостійної роботи здобувачі вищої освіти опрацьовують та конспектують навчальну, наукову і довідкову літературу, виконують завдання, спрямовані на закріплення знань і формування умінь та навичок, готуються до поточного і модульного контролю з дисципліни.

№ теми	Види, зміст самостійної роботи
1.	Опрацювання лекційного матеріалу. Ознайомитися з рекомендованою навчальною і науковою літературою, збірниками документів, законами України, які стосуються навчальної дисципліни.
2.	Опрацювання лекційного матеріалу. Опрацювання монографії: Гаврилюк С. В. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок

	XX ст.). Монографія: 2-ге вид., доп. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. 536 с.
3.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Підготовка рефератів: «Губернські статистичні комітети і їх роль у становленні пам'яткознавства», «Церковні об'єднання та їх роль у вивченні та збереженні історико-культурної спадщини», «Діяльність губернських вчених архівних комісій».
4.	Підготовка до семінарського заняття. Опрацювати матеріал про участь учених Львівського та Чернівецького університетів, Ставропігійського інституту у Львові у пам'яткознавчих дослідженнях.
5.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Самостійно опрацювати матеріал про заходи українських національних держав з обговорення теоретичних питань пам'яткознавства, забезпечення збереження культурної спадщини.
6.	Підготовка до семінарського заняття. Опрацювати матеріал про напрями пам'яткоохоронної діяльності громадських об'єднань і товариств радянської України до Другої світової війни.
7.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Підготувати реферат «Діяльність Іларіона Свенціцького як пам'яткознавця».
8.	Підготовка до семінарського заняття. Самостійно опрацювати матеріал щодо занепаду пам'яткознавства і пам'яткоохоронної справи в радянській Україні на початковому етапі Другої світової війни (вересень 1939 – червень 1941 рр.).
9.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювати матеріал про паспортизацію пам'яток України у 1960-х рр., формування та реорганізацію державних органів охорони пам'яток. Самостійно опрацювати Статут УТОПК, праці членів Товариства.
10.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Самостійно ознайомитися із законами України «Про охорону культурної спадщини» (2000 р.), «Про утворення Державної служби охорони культурної спадщини» (2002 р.). Опрацювати Методичні рекомендації по підготовці матеріалів Зводу пам'яток історії та культури України (1993 р.). Продумати рекомендації щодо збереження конкретної пам'ятки національного чи місцевого значення (на вибір здобувача освіти). Опрацювати матеріал про публікації наукового часопису «Праці Центру пам'яткознавства». Самостійно опрацювати матеріал про роль музеїв, бібліотек і архівів у системі інформаційного забезпечення пам'яткознавства.
11.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Підготувати реферати про діяльність на ниві пам'яткознавства окремих науковців Інституту археології НАН України, Інституту історії НАН України, інших наукових установ.
12.	Підготовка до семінарського заняття. Опрацювати Закон України «Про охорону археологічної спадщини» (2004 р.). Підготувати реферат про археологічні дослідження міста Луцька, Волинської області.
13.	Підготовка до семінарського заняття. Опрацювати матеріал про дискусії представників пам'яткознавчої науки щодо дефініції «пам'ятка історії»,

	висловлені у публікаціях Л. Гріффена, О. Титової, Л. Федорової, ін. Опрацювати матеріал про некрополістичні пам'ятки в Україні.
14.	Підготовка до семінарського заняття. Підготувати реферат: «Пам'ятки монументального мистецтва в Україні: історична ретроспектива та сучасний стан».
15-17.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Підібрати матеріали про вивчення і збереження пам'яток архітектури та пам'яток містобудування міста Луцька у ХХ – ХХІ ст. Підготувати реферат: «Замок Любарта у Луцьку як пам'ятка архітектури»
18.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювати класифікацію пам'яток науки і техніки за Л. Гріффеном і В. Константиновим.
19.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювати матеріали про ландшафтну концепцію і пам'яткознавство; використання Україною світового досвіду збереження ландшафтних об'єктів; особливості вивчення і збереження в Україні об'єктів садово-паркового мистецтва.
20.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Підібрати приклади нищення об'єктів культурної спадщини в Криму і на тимчасово окупованих територіях на Сході України. Продумати і запропонувати можливі, на думку здобувачів, шляхи збереження культурної спадщини на тимчасово окупованих територіях.
21.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Опрацювати матеріал про втрати пам'яток України (рухомих і нерухомих) у результаті розв'язаної російським агресором 24 лютого 2022 р. війни проти України.
22.	Опрацювання лекційного матеріалу. Укласти таблицю втрачених нерухомих об'єктів культурної спадщини України у ХХ ст.
23.	Підготовка до семінарського заняття. Підготовка до семінарського заняття. Ознайомитися з монографією: Кот С. І. Повернення і реституція культурних цінностей у політичному та культурному житті України (ХХ – поч. ХХІ ст.): монографія. Київ : Ін-тут історії України НАН України, 2020. 1020 с.

Індивідуальне науково-дослідне завдання

Виконати одне із запропонованих завдань (10 балів):

1. Розробити програму пам'яткоохоронних заходів у Волинській області (чи іншій області України, на вибір здобувача освіти).
2. Описати археологічні пам'ятки Волинської області, сформулювати пропозиції щодо їх використання.
3. Описати ландшафтні пам'ятки західного регіону України.

4. Здійснити реєстр пам'яток архітектури Волинської області (чи іншої області України, на вибір здобувача освіти).
5. Описати історичні об'єкти культурної спадщини західного регіону України (або однієї з областей України).

Політика оцінювання

При вивченні освітнього компонента «Пам'яткознавство» застосовується поточний та підсумковий семестрові форми контролю. Також, передбачено обов'язковий контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу. Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях та семінарських заняттях, у формі виступів здобувачів вищої освіти під час дискусій при обговоренні навчальних питань на семінарських заняттях, у формі написання рефератів, виконання тематичних тестових завдань.

При вивченні освітнього компонента необхідно спиратися на конспект лекцій та рекомендовану навчальну і наукову літературу. Вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії з проблем навчальної дисципліни.

Відвідування занять є обов'язковим. У разі підписання здобувачем вищої освіти індивідуального плану обов'язковим є відвідування лише семінарських занять. Високо оцінюється прагнення здобувачів вищої освіти: регулярно відвідувати заняття; планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал; активно працювати на лекційних і семінарських заняттях, брати участь в обговоренні дискусійних питань; повною мірою долучатися до активних форм навчання; відпрацьовувати пропущені семінарські заняття. З поважних причин (наприклад, хвороба, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі.

Недопустимими є: пропуски з неповажних причин та запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (окрім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача); списування та плагіат.

Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися академічної доброчесності: самостійно виконувати усі навчальні завдання, завдання підсумкового контролю. У разі використання ідей, тверджень, відомостей при виконанні усіх завдань, передбачених силабусом, необхідно у формі посилань вказувати на джерела інформації. Дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права. Дотримуватись положень «Кодексу академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки».

Результати навчання, здобуті здобувачем освіти шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються у ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації. Порядок та процедура визнання регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки». Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті (професійні курси/тренінги, громадянська освіта, онлайносвіта, професійні стажування та ін.), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, тощо, які передбачені силабусом навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або під час вивчення ОК (але не пізніше початку останнього місяця навчання, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання).

Окремі теми, змістовий модуль чи курс можуть бути перезараховані здобувачу вищої освіти відповідно до «Положення про підготовку здобувачів

освіти у ВНУ імені Лесі Українки з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти». Оцінювання здобувачів представниками підприємства, яке зафіксоване у дуальному робочому навчальному плані, враховується у кінці семестру вивчення ОК, програмні результати вивчення якого частково або повністю внесені до дуального робочого навчального плану.

Загалом оцінювання здобувачів здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки». Максимальну кількість балів (100) можна набрати упродовж семестру за результатами виконання усіх видів робіт, які передбачені силабусом.

Максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність із дисципліни становить 40 балів (30 балів за поточне оцінювання, 10 балів ІНДЗ). Після завершення вивчення тем кожного з 2-х змістових модулів здійснюється модульний контроль у формі виконання здобувачем освіти модульної контрольної роботи. Максимальний бал, отриманий за 2-і модульні контрольні роботи, становить 60 балів. Підсумкова модульна оцінка визначається в балах як сума поточної та контрольної модульних оцінок. Модуль зараховується здобувачеві, якщо він успішно виконав всі види навчальної роботи, передбачені силабусом освітнього компонента. Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом освітнього компонента, з метою підвищення підсумкової модульної оцінки не дозволяється. Заборгованість із модуля повинна бути ліквідована здобувачем у позааудиторний час до початку підсумкового контролю з наступного модуля. Кінцевий термін ліквідації заборгованості з модульного контролю обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії.

Консультації здобувачам вищої освіти надаються: на кафедрі згідно графіку; онлайн через Університетський портал – Office 365, за допомогою Viber чи електронної скриньки (за попередньою домовленістю з викладачем).

Розподіл балів, які можна набрати упродовж семестру:

1. Поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 30 балів).
2. Виконання ІНДЗ, яке зараховується у поточний контроль (максимум 10 балів).
3. Модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни проводиться в усній формі у вигляді семестрового екзамену. Підсумкова семестрова оцінка з освітнього компонента виставляється без складання іспиту за результатами поточного і модульного контролю у випадку, якщо здобувач освіти успішно виконав усі завдання, передбачені силабусом, і набрав при цьому не менше як 75 балів та погоджується з оцінкою. Така оцінка виставляється в день проведення екзамену в присутності здобувача освіти.

Іспит складається, якщо здобувач освіти: 1) за результатами поточного і модульного контролю набрав менше 75 балів; 2) бажає підвищити рейтинг. У цьому випадку бали, набрані здобувачем за результатами модульних контрольних робіт, анулюються; екзаменаційна оцінка визначається в балах за результатами відповіді на 3-и теоретичні екзаменаційні питання, внесені до білету, за шкалою від 0 до 60 балів.

Підсумкова семестрова оцінка у випадку складання іспиту визначається як сума поточної семестрової та екзаменаційної оцінок у балах (максимально – 100 балів). Зазначена оцінка заноситься до екзаменаційної відомості та індивідуального навчального плану (залікової книжки) студента.

Повторне складання екзамену допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу.

Перелік питань до іспиту:

1. Предмет і завдання пам'яткознавства. Основні терміни.
2. Історіографія і джерела вивчення курсу.
3. Закон України «Про охорону культурної спадщини» (2000 р.): причини ухвалення, зміст.
4. Типи об'єктів культурної спадщини та їх загальна характеристика.
5. Види об'єктів культурної спадщини та їх загальна характеристика.
6. Управління охороною культурної спадщини в Україні.
7. Дискусії щодо змісту поняття «пам'ятка старовини» у ХІХ – на початку ХХ ст.
8. Зародження пам'яткознавства і пам'яткоохоронної діяльності в українських землях (ХІХ – початок ХХ ст.).
9. Вивчення і збереження пам'яток в Наддніпрянській Україні (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.).
10. Нормативно-правова база збереження пам'яток та пам'яткознавчі в українських землях під владою монархії Габсбургів.
11. Роль Київської археографічної комісії у вивченні і збереженні пам'яток (1843–1921 рр.).
12. Пам'яткознавча діяльність Історичного товариства Нестора-літописця.
13. Археологічні з'їзди другої половини ХІХ – початку ХХ ст. і їх роль в активізації дослідження і збереження пам'яток старовини.
14. Діяльність Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва (початок ХХ ст.).
15. Розробка питань пам'яткознавства і доля українських пам'яток у 1917–1921 рр.
16. Радянське законодавство 1920-х – 1930-х рр. про охорону пам'яток.
17. Роль історичних та етнографічних комісій ВУАН у розвитку українського пам'яткознавства в 1920-х – 1930-х рр.
18. Трагізм українського пам'яткознавства в умовах сталінської тоталітарної системи (1930-ті рр.).

19. Пам'яткознавство й пам'яткоохоронна діяльність в українських землях під владою Другої Речі Посполитої (1921–1939 рр.).
20. Внесок українських наукових і громадських товариств, музейних закладів Східної Галичини, Буковини і Закарпаття у вивчення і збереження національної культурної спадщини (1921–1939 рр.).
21. Українська культурна спадщина в період Другої світової війни.
22. Політико-ідеологічний підхід до вивчення і збереження культурної спадщини в Україні у другій половині 1940-х – 1960х рр.
23. Українська сакральна спадщина у 1950-х – першій половині 1960-х рр.
24. Діяльність УТОПК (1966–1989 рр.). Розробка товариством теоретичних засад пам'яткознавства.
25. Концептуальні засади пам'яткознавства і пам'яткоохоронної діяльності в Україні в добу незалежності.
26. Пам'яткоохоронні програми УТОПК у незалежній Україні.
27. Музеї та історико-культурні заповідники у розвитку пам'яткознавства та пам'яткоохоронної діяльності в Україні.
28. Діяльність Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПК.
29. Перспективи розвитку українського пам'яткознавства у XXI ст.
30. Підготовка Зводу пам'яток історії та культури України.
31. Поняття «пам'ятка археології». Характеристика Закону України «Про охорону археологічної спадщини» (2004 р.).
32. Сучасний стан дослідження та використання археологічної спадщини в Україні.
33. Поняття «пам'ятка історії». Класифікація історичних пам'яток.
34. Пам'ятки державного устрою та суспільного життя в Україні.
35. Дослідження пам'яток воєнної історії в Україні. .
36. Сакральні пам'ятки: вивчення і збереження в Україні.
37. Пам'ятки монументального мистецтва в Україні: вивчення та охорона.
38. Пам'ятки архітектури: проблеми визначення та класифікації.
39. Поняття пам'ятки містобудування, їх місце в системі культурної

- спадщини України.
- 40.Феномен пам'ятки науки і техніки. Пам'ятки техніки в музейних зібраннях.
- 41.Нерухомі пам'ятки техніки, особливості їх вивчення та охорони в Україні.
- 42.Ландшафтні пам'ятки, їх вивчення та збереження в Україні.
- 43.Світовий досвід збереження ландшафтних об'єктів культурної спадщини, вивчення та впровадження його в Україні.
- 44.Об'єкти садово-паркового мистецтва, їх вивчення та збереження в Україні.
- 45.Внесок працівників закладів вищої освіти України у вивчення та збереження культурної спадщини.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

Рекомендована література

1. Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства: навч. посіб. / за наук. ред. О. М. Гончарової, С. Ж. Пустовалова. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 490 с.
2. Гаврилюк С. В. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.). Монографія: 2-ге вид., доп. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. 536 с.
3. Гаврилюк С. В. Еволюція дефініції «музейна пам'ятка». *Суспільні науки сьогодні: постулати минулого і сучасні теорії*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 6–7 листопада 2020 року). Дніпро : НО «Відкрите суспільство», 2020. С. 18–25.
4. Гаврилюк С. Микола Біляшівський – теоретик пам'яткоохоронної і музейної справи. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. Вип. 29. Т. 5. С. 237–243.
5. Гаврилюк С. Пам'яткоохоронна діяльність в Україні: виклики сьогодення. *Старий Луцьк. Науково-інформаційний збірник*. Випуск XVI. Луцьк : КП ІАЦ «Волиньенергософт», 2020. С. 227–239.
6. Гаврилюк С. В., Гаврилюк О. Н. Історичний нарис пам'яткоохоронної справи. *Основи пам'яткознавства* / наукові редактори Леонід Гріффен, Олена Титова / Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК; International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group. Бо-Басен (Маврикій)-Київ : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2017. С. 420–483.
7. Гаврилюк С. В., Гаврилюк О. Н. Вивчення культурної спадщини Західної Волині у другій половині 1940-х – на початку 1990-х рр. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. Том 33 (72). № 1. 2022. С. 26–33.

8. Гаврилюк С., Гаврилюк О. Пам'яткоохоронні програми в Україні у 1991–2021 рр.: зміст та реалізація. *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. 2022. Число 26. С. 84–90.
9. Гоменюк В. М., Горькова А. О. Пам'яткоохоронні програми Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (1966–2018 рр.). *Праці Центру пам'яткознавства*. Вип. 34. 2018. С. 5–23.
10. Гріффен Л. О., Титова О. М. Пам'яткознавство: основні напрями досліджень. *Сіверщина в історії України: Зб. наук. пр.* Київ: Глухів, 2016. Вип. 9. С. 7–12.
11. Звіряка А. І. Вітчизняний та міжнародний досвід охорони та використання ландшафтних об'єктів культурної спадщини. *Праці Центру пам'яткознавства*. Вип. 34. 2018. С. 24–28.
12. Колосок Б. В. Пам'ятки містобудування та їх охорона. *Праці Центру пам'яткознавства*. Київ, 2001. Випуск 3. С. 49–72.
13. Кот С. І. Повернення і реституція культурних цінностей у політичному та культурному житті України (XX – поч. XXI ст.): монографія. Київ : Ін-тут історії України НАН України, 2020. 1020 с.
14. Культурна спадщина в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України». Кот С. І. (відп. ред.), Денисенко Г. Г., Івакін Г. Ю., ін. Київ : Інститут історії України НАН України, 2015. 486 с.
15. Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань: Зб. док. / Упоряд.: Л. В. Прибега (кер. проекту) та ін. Київ : Ін-т культурології Академії мистецтв України, 2009. 416 с.
16. Регіональні особливості нерухомих пам'яток України [Монографія] / кол. авт.: Бичковська Г.М., Гаврилюк О.Н. Гаврилюк С.В. [та ін.]. ; під заг. ред. Л.О. Гріффена, О.М. Титової : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК. Київ : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2017. 276 с.

17. Семенчук А. О. Теорія і практика набуття статусу «пам'ятки» об'єктом культурної спадщини. *Праці Центру пам'яткознавства*. 2012. Вип. 21. С. 11–17.
18. Титова О. М. Деякі проблемні питання обліку пам'яток культурної спадщини в Україні. *Праці Центру пам'яткознавства*. 2018. Вип. 33. С. 276–281.
19. Харковенко Р. В. Пам'ятки культурної спадщини в умовах ведення бойових дій та на тимчасово окупованих територіях: міжнародний досвід й Україна. *Праці Центру пам'яткознавства*. 2018. Вип. 33. С. 36–49.
20. Luengo, A., Rössler, M. (eds.): *World Heritage Cultural Landscapes*. Elche, 2012. 8 p.
21. Von Droste, B., Plachter, H., Rössler, M. (eds.): *Cultural Landscapes of Universal Value. Components of a Global Strategy*. Jena: Fischer Verlag, 1995. 456 p.
22. Von Droste, B., Rössler, M., Titchen, S. (eds.): *Linking Nature and Culture. Report on the Global Strategy, Natural and Cultural Heritage Expert Meeting 25 to 29 March*. Amsterdam, Netherlands, 1998. 32 p.

Інтернет-ресурси:

1. Визначено 25 київських пам'яток, які слід занести в Червону книгу. *Українська правда*, 29/02/2012. URL: <http://www.istpravda.com.ua/short/2012/02/29/74963>.
2. Звернення Всеукраїнської громадської організації «Спілка археологів України». URL: http://www.vgosau.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=category&la.
3. Концепція державної політики реформування сфери охорони нерухомої культурної спадщини. URL: http://195.78.68.75/mcu/control/uk/publish/article?art_id=245358162.
4. Положення про відділ збереження традиційного середовища та створення безбар'єрного простору Департаменту містобудування,

архітектури та планування територій.

URL: <https://regulation.gov.ua/documents/id242340>

5. Постанова Верховної Ради України № 2492 від 5 липня 2018 року «Про збереження історико-культурної спадщини на Поштової площі у місті Києві». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2492-19>

6. Постанова Кабінету Міністрів України № 92 від 21 лютого 2018 року «Про внесення змін до Порядку визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць». URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do>.

7. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей: Закон України. 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

8. Про культуру: Закон України від 12.01.2011 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.

9. Про музеї та музейну справу: Закон України. 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

10. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1805-14>.

11. Про охорону археологічної спадщини: Закон України від 18.03.2004 р. № 1626-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15>.

12. Про регулювання містобудівної діяльності»: Закон України. Прикінцеві положення. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.

13. Стенограма парламентських слухань «Стан, проблеми та перспективи охорони культурної спадщини в Україні», 18 квітня 2018 року, сесійний зал Верховної Ради України. URL: http://static.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/sl1804118.

РОЗДІЛ 2.

ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ І МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ ПІДГОТОВКИ

Практичні (семінарські) заняття – це організаційна форма навчання, яка передбачає обговорення питань, що стосуються раніше прослуханої лекції або наперед визначеної теми чи розділу освітнього компонента. Основні завдання практичного (семінарського) заняття – поглиблення й закріплення теоретичних знань здобувачів освіти, отриманих у процесі вивчення освітнього компонента, розвиток пізнавальної активності, аналітичного мислення, вміння аналізувати й творчо застосовувати на практиці матеріал лекції та самостійно опрацьованих джерел і наукової літератури. Семінарське заняття є дієвою формою активізації мислення здобувачів освіти під час обговорення питань певної теми. При підготовці до семінарів і під час їх проведення увага приділяється виробленню у здобувачів навичок професійної діяльності, дослідницького підходу до матеріалу, що вивчається, а також формується вміння оперувати теоретичними положеннями, аналізувати та узагальнювати наукову інформацію.

Практичні (семінарські) заняття не дублюють лекції, а є їх логічним продовженням, оскільки поглиблюють знання здобувачів освіти із важливих тем, розвивають творчу самостійність, цікавість до наукових досліджень, дають змогу поєднати науково-теоретичні положення з практичним застосуванням. На семінарських заняттях студенти оволодівають новими дефініціями, здобувають навички оформлення наукових праць (рефератів), вміння усного та письмового викладу матеріалу, прилюдного захисту наукових положень і висновків, які ними висуваються. Це заняття, яке проводиться в академічній групі під керівництвом викладача за заздалегідь запропонованими темою і планом, як правило, після прочитаної лекції з відповідної теми освітнього компонента і самостійної підготовки здобувачів

освіти. Питання, які виносяться на самостійне опрацювання здобувачами, наведені у силабусі. Під час заняття студенти виступають із доповідями та повідомленнями, інші доповнюють їх виступи, ставлять запитання, беруть участь у дискусії. Викладач спрямовує обговорення доповідей, ставить проблемні запитання, щоб викликати обмін думками, дискусію. Усі здобувачі повинні готувати запропоновані питання відповідної теми, щоб мати змогу доповнити, заперечити, аргументувати власну думку тощо. Студенти виступають за бажанням або за викликом викладача. Викладач заохочує їх до пошуку додаткових матеріалів з теми, спонукає до дослідницької роботи.

Особливість семінарського заняття полягає в тому, що здобувачі вищої освіти на основі запропонованих викладачем джерел і наукової літератури самостійно вивчають певну тему освітнього компоненту,, готують презентації, реферати, повідомлення, рецензування, матеріал для доповнення викладених напрацювань попереднього доповідача, беруть участь у розгорнутій дискусії тощо. Для перевірки знань на семінарському занятті можуть проводитися контрольні роботи у вигляді тестів або розгорнутих відповідей на запропоновані викладачем питання. Здобувачі освіти під час семінарів можуть усно і письмово викладати навчальний матеріал. Кожна із форм відповіді оцінюється відповідними балами.

Найпоширенішим, на нашу думку, видом практичного заняття (семінару) є семінар-повідь (повідомлення). Такий вид семінару потребує ґрунтовної підготовки кожного питання теми, використання низки джерел і науковій літературі. Семінар розпочинає викладач, звертаючи увагу на тему, яка розглядатиметься, питання, які винесені для обговорення, та деякі організаційні питання. На семінарі здобувач освіти послідовно викладає свої думки, підтверджує їх фактами, ілюструє переконливими прикладами, може підготувати презентацію. Решта здобувачів уважно його слухають, аби бути готовими до доповнень, підтверджуючи чи спростовуючи викладене.

Доповіді та повідомлення повинні включати такі складові: вступ, основний зміст, висновки. Кожна з цих частин відіграє вагомий роль, несе своє

сміслове навантаження, а загалом вони покликані забезпечити цілісність розкриття відповідного питання теми. Якість виступу значною мірою залежить від чіткості його побудови, здатності аргументувати висунуті твердження та зробити ґрунтовні висновки. У вступі, зокрема, наголошується на актуальності питання теми, його ролі у поглибленому її вивченні. Здобувач повинен коротко поінформувати про проведену роботу з підготовки питання: використані джерела, наукову літературу, методи узагальнення опрацьованої інформації. Така інформація дасть змогу студентам детальніше зорієнтуватися у предметі обговорення, налаштуватися на сприйняття думок доповідача, виявити певний інтерес до питання, яке доповідатиметься, тощо.

Основний зміст повинен включати вагомі теоретичні положення, факти, розкривати зміст і методи проведених досліджень, подавати аналіз отриманих результатів, узагальнювати їх. Важливо, щоби все це відповідало темі виступу, викладалося чітко, послідовно, з розкриттям причинно-наслідкових зв'язків явищ, подій і фактів, які розглядаються. Відповідь на кожне питання теми повинна завершуватися висновками (певними підсумками, узагальненнями, рекомендаціями тощо). Якщо, на думку виступаючого, тема потребує подальшого опрацювання, то необхідно підкреслити, що саме не допрацьовано, які аспекти є суперечливими, на що звернути увагу у подальших дослідженнях.

Семінарські заняття можуть також проводитися у формі семінару-диспуту, семінару-конференції, ін. На кожному практичному (семінарському) занятті можуть заслуховуватися попередньо підготовлені здобувачами освіти реферати, повідомлення, есе, що значно урізноманітнює такі форми проведення навчальних занять. За підготовку рефератів передбачені окремі бали.

Змістовий модуль 1. Історія українського пам'яткознавства.

Практичне заняття 1-3. Пам'яткознавство в Наддніпрянській Україні у ХІХ – на початку ХХ ст. – 6 год.

1. Зародження пам'яткознавства й пам'яткоохоронної діяльності в українських землях під владою Російської імперії у першій половині ХІХ ст. Перші спроби визначення поняття «пам'ятка».
2. Губернські статистичні комітети і їх роль у становленні пам'яткознавства.
3. Діяльність Київської археографічної комісії (1843 – 1921 рр.).
4. Заходи Московського Археологічного товариства з вивчення та збереження пам'яток старовини. Участь членів товариства у формуванні пам'яткоохоронного законодавства (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.).
5. Археологічні з'їзди другої половини ХІХ – початку ХХ ст. і їх роль в активізації пам'яткоохоронної діяльності.
6. Діяльність Історичного товариства Нестора-літописця. Пам'яткознавчі студії часопису «Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца».
7. Діяльність Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва на початку ХХ ст. та його роль у вивченні та збереженні старожитностей.
8. Музейні заклади в Наддніпрянській Україні як осередки виявлення і вивчення старовини.
9. Церковні об'єднання та їх роль у вивченні і збереженні історико-культурної спадщини.
10. Діяльність губернських вчених архівних комісій.

Підготувати повідомлення про діяльність у сфері пам'яткознавства і пам'яткоохоронної діяльності:

1. Михайла Максимовича (1804 – 1873);
2. Володимира Антоновича (1834 – 1908);
3. Ореста Левицького (1848 – 1922);
4. Івана Каманіна (1850 – 1921);
5. Миколи Біляшівського (1867 – 1926);
6. Дмитра Яворницького (1855 – 1940).

Практичне заняття 4. Пам'яткознавство в українських землях під владою монархії Габсбургів (XIX – початок XX ст.) – 2 год.

1. Нормативно-правова база пам'яткознавства в українських землях під владою монархії Габсбургів.
2. Участь вчених Львівського та Чернівецького університетів, Ставропігійського інституту у Львові в розвитку пам'яткознавства.
3. Пам'яткознавча діяльність науково-громадських товариств.
4. Створення та діяльність музейних закладів.

Практичне заняття 5. Розробка питань пам'яткознавства і доля українських пам'яток у 1917 – 1921 рр. – 2 год.

1. Заходи українських національних держав з охорони пам'яток. Повернення з Росії української культурної спадщини – одне з вагомих завдань Гетьманату у 1918 р.
2. Більшовицька теорія і практика охорони культурної спадщини в Україні у 1918 – 1921 рр.

Практичне заняття 6-7. Здобутки і втрати пам'яткознавства на теренах радянської України у 1920-х – 1930-х роках – 4 год.

1. Законодавство про охорону пам'яток.
2. Внесок історичних комісій, етнографічної комісії, комітетів Всеукраїнської академії наук (ВУАН) у розвиток пам'яткознавства.

3. Роль наукових товариств, вищих навчальних закладів, музеїв у вивченні та збереженні історико-культурної спадщини.

4. Діяльність Михайла Грушевського, Федора Ернста, Юхима Сіцинського, Дмитра Яворницького, інших діячів науки і культури щодо збереження пам'яток.

5. Трагізм українського пам'яткознавства в умовах сталінської тоталітарної системи (1930-ті рр.). Репресоване пам'яткознавство. Нищення церковної старовини.

Практичне заняття 8-9. Пам'яткознавство й пам'яткоохоронна справа в західноукраїнських землях міжвоєнного періоду (1921–1939 рр.) – 4 год.

1. Правове забезпечення пам'яткознавчої та пам'яткоохоронної діяльності. Специфіка ставлення урядів Другої Речі Посполитої, Румунії та Чехословаччини до української культурної спадщини.

2. Створення та діяльність в Західній Волині пам'яткоохоронних наукових товариств і музейних закладів.

3. Внесок українських наукових і громадських осередків, музейних закладів Східної Галичини, Буковини, Закарпаття у збереження національної культурної спадщини.

4. Пам'яткознавча й пам'яткоохоронна діяльність митрополита УГКЦ Андрея Шептицького, Іларіона Свенціцького, археолога Ярослава Пастернака, волинського музейника Анатолія Дублянського, інших особистостей.

Практичне заняття 10. Доля української культурної спадщини в період Другої світової війни (1 вересня 1939 – 2 вересня 1945 рр.) – 2 год.

1. Занепад пам'яткоохоронної справи в радянській Україні на початковому етапі війни (вересень 1939 – червень 1941 рр.).

2. Втрати пам'яток після приєднання частини західноукраїнських земель до СРСР (1939 р. та 1940 р.).
3. Нищення української культурної спадщини внаслідок бойових дій німецько-радянської війни (червень 1941 – жовтень 1944 рр.).
4. Підсумки втрат Україною пам'яток історії та культури в період війни.

Практичне заняття 11–12. Тенденції розвитку пам'яткознавства і пам'яткоохоронної справи в Україні у другій половині 1940-х – 1980-х рр. – 4 год.

1. Нормативно-правова база пам'яткознавчої і пам'яткоохоронної діяльності. Закон Української РСР 1978 р. «Про охорону і використання пам'яток історії та культури». Дискусія кінця 1970-х – 1980-х рр. щодо терміну «пам'ятка».
2. Формування та реорганізація державних органів охорони пам'яток.
3. Політико-ідеологічний підхід до охорони культурної спадщини. Трагізм становища сакральної національної спадщини наприкінці 1950-х – у першій половині 1960-х рр.
4. Створення та діяльність Українського товариства охорони пам'ятників (пам'яток) історії та культури (УТОПІК) у 1966 р. – наприкінці 1989 рр.
5. Розгортання діяльності історико-культурних заповідників, музейних закладів.
6. Внесок у пам'яткоохоронну справу Михайла Брайчевського, Григорія Логвина, інших громадських діячів.
7. Розвиток пам'яткознавства і пам'яткоохоронної справи у Волинській області.

Практичне заняття 13-15. Стан і перспективи пам'яткознавства і пам'яткоохоронної діяльності у незалежній Україні.

– 6 год.

1. Становлення й розвиток законодавства про охорону культурної спадщини України та проблеми його реалізації у сучасний період (Закони України щодо збереження культурної-спадщини: «Основи законодавства про культуру» (1992 р.), «Про музеї та музейну справу» (1995 р.), «Про охорону культурної спадщини» (2000 р.), «Про охорону археологічної спадщини» (2004 р.), «Про утворення Державної служби охорони культурної спадщини» (2002 р.) тощо).

2. Діяльність українських пам'яткоохоронних органів та громадських організацій у сфері збереження пам'яток історії та культури (1990-ті роки – початок XXI ст.):

а) Українське товариство охорони пам'яток історії та культури (УТОПШК);

б) Центр пам'яткознавства НАН України та УТОПШК.

3. Осередки пам'яткознавчих досліджень в Україні:

а) музеї та заповідники – скарбниці історико-культурної спадщини;

б) роль бібліотек і архівів у системі охорони та збереження пам'яток;

в) внесок вищих навчальних закладів України у розвиток пам'яткознавства (1991–2017 рр.).

4. Проблеми пам'яткоохоронної роботи та збереження культурної спадщини в незалежній Україні.

5. Перспективи розвитку української пам'яткознавчої науки.

Практичне заняття 16-17. Внесок українських учених у розвиток українського пам'яткознавства (1990-ті рр. – перша чверть XXI ст.). –

4 год.

Петро Тронько, Сергій Заремба, Віктор Вечерський, Сергій Кот, Вячеслав Горбик, Віктор Акуленко, Олена Титова, Леонід Прибега, Леонід Гріффен, Богдан Колосок.

Змістовий модуль 2. Види об'єктів культурної спадщини в Україні, їх дослідження, збереження і використання.

Практичне заняття 18. Класифікація об'єктів культурної спадщини, їх загальна характеристика. Археологічна спадщина в сучасному українському суспільстві. – 2 год.

1. Класифікація пам'яток згідно чинного в Україні законодавства.
2. Поняття археологічної пам'ятки та його еволюція.
3. Сучасний стан досліджень археологічної спадщини.
4. Пам'ятки археології України.
5. Актуальні проблеми охорони та використання пам'яток археології.

Практичне заняття 19. Пам'ятки історії в системі культурної спадщини– 2 год.

1. Поняття історичного пам'яткознавства. Основні принципи класифікації історичних пам'яток.
2. Пам'ятки державного устрою та суспільного життя в Україні.
3. Відображення в пам'ятках історії національно-визвольного руху українців.
4. Дослідження пам'яток воєнної історії.
5. Сакральні пам'ятки.
6. Некрополістичні пам'ятки.

Практичне заняття 20. Пам'ятки монументального мистецтва: вивчення та охорона – 2 год.

1. Поняття пам'ятки монументального мистецтва. Класифікація такого виду пам'яток, характеристика кожного з них.
2. Пам'ятки монументального мистецтва України.
3. Вивчення і збереження пам'яток монументального мистецтва: історична ретроспектива і сучасний стан.

Практичне заняття 21. Пам'ятки архітектури та містобудування – 2 год.

1. Пам'ятки архітектури: проблеми визначення та класифікації.
2. Поняття пам'ятки містобудування, особливості цих пам'яток, їх класифікація, місце в системі культурної спадщини.
3. Збереження, охорона та використання пам'яток архітектури та містобудування в Україні.

Практичне заняття 22. Пам'ятки науки і техніки – 2 год.

1. Феномен пам'ятки науки і техніки.
2. Пам'ятки науки і техніки в музейних зібраннях.
3. Нерухомі пам'ятки техніки, проблеми їх вивчення і збереження.

Практичне заняття 23. Ландшафтні пам'ятки. Об'єкти садово-паркового мистецтва – 2 год.

1. Ландшафт як об'єкт пам'яткознавства. Ландшафтні пам'ятки, їх вивчення і збереження.
2. Об'єкти садово-паркового мистецтва, особливості їх вивчення та збереження в Україні.

Практичне заняття 24-25. Основні завдання пам'яткознавства і напрями пам'яткоохоронної діяльності в Україні у 2020-х рр. – 4 год.

1. Управління пам'яткоохоронною справою в Україні.
2. Реставрація об'єктів культурної спадщини, використання та музеєфікація пам'яток.
3. Сучасні громадські організації в пам'яткоохоронній діяльності.
4. Підготовка «Зводу пам'яток історії та культури України».
5. Перспективи повернення і реституції культурних цінностей.
6. Нерухомі пам'ятки у період повномасштабного російського вторгнення в Україну: втрати, проблеми вивчення, збереження та використання.

РОЗДІЛ 3.

ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ З ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО»

1. ВИБЕРІТЬ ПРАВИЛЬНЕ ТВЕРДЖЕННЯ:

Пам'яtkознавство – це:

- 1) наукова дисципліна, яка вивчає пам'ятки історії та культури, засади їх реставрації, консервації, зберігання в історико-природному середовищі та в окремих сховищах (музеях, архівах, бібліотеках, приватних колекціях);
- 2) наукова дисципліна, яка вивчає тільки пам'ятки історії, пропагує їх, виробляє засади їх обліку, реставрації, реабілітації, консервації, збереження в історико-природному середовищі та в окремих сховищах (музеях, архівах, бібліотеках, приватних колекціях);
- 3) наукова дисципліна, яка вивчає лише заходи щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності;
- 4) наукова дисципліна, яка вивчає пам'ятки історії та культури, що позначаються терміном «старожитності»;
- 5) наукова дисципліна, яка вивчає історію та закономірності збереження й охорони пам'яток історії та культури музейними закладами.

2. ДОПОВНІТЬ РЕЧЕННЯ:

День пам'яток історії та культури відзначають в Україні з 1999 р...

- 1) 10 березня;
- 2) 18 квітня;
- 3) 18 травня;

- 4) 28 червня;
- 5) 14 жовтня.

3. НА ЯКІ ЧОТИРИ ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПОДІЛЯЮТЬ ПAM'ЯТКОЗНАВСТВО?

- 1) наукове;
- 2) практичне;
- 3) громадське;
- 4) релігійне;
- 5) державне.

4. СКІЛЬКИ АРХЕОЛОГІЧНИХ З'ЇЗДІВ, ЩО СКЛИКАЛИСЯ ВПРОДОВЖ ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ., ВІДБУЛОСЯ НА ТЕРИТОРІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ І В ЯКИХ МІСТАХ?

- 1) 5 з'їздів, Київ, Одеса, Луцьк, Житомир;
- 2) 6 з'їздів, Київ, Одеса, Харків, Чернігів, Катеринослав;
- 3) 5 з'їздів, Київ, Одеса, Луцьк, Чернігів;
- 4) 6 з'їздів, Київ, Одеса, Луцьк, Чернігів, Катеринослав;
- 5) 4 з'їзди: Київ, Одеса, Харків, Житомир.

5. ЗАРОДЖЕННЯ ПАМ'ЯТКООХОРОННОГО РУХУ В УКРАЇНІ ПРИПАДАЄ НА:

- 1) початок ХІХ ст.;
- 2) середину ХІХ ст.;
- 3) кінець ХІХ ст.;
- 4) початок ХХ ст.;
- 5) першу третину ХХ ст.

6. З ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТ. ДО СПРОБ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «СТАРОЖИТНОСТІ» ДОЛУЧАЮТЬСЯ:

- 1) державні структури;
- 2) музейні заклади;
- 3) духовні відомства;
- 4) громадські наукові осередки та організації;
- 5) Київська археографічна комісія.

7. ВКАЖІТЬ НАЙРЕЗУЛЬТАТИВНІШИЙ ПЕРІОД У ПАМ'ЯТКООХОРОННІЙ СПРАВІ ЧАСІВ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 РР.:

- 1) доба Української Центральної Ради (березень – вересень 1917 р.);
- 2) доба Української Центральної Ради (листопад 1917 – квітень 1918 рр.);
- 3) доба Гетьманату П. Скоропадського;
- 4) доба перебування при владі в Україні більшовиків;
- 5) доба ЗУНР.

8. НАЗВІТЬ РЕГІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ОСЕРЕДОК, ЯКИЙ УПРОДОВЖ 1900–1917 РР. ЗДІЙСНЮВАВ РЕЗУЛЬТАТИВНЕ ІСТОРИКО-ПАМ'ЯТКОЗНАВЧЕ ВИВЧЕННЯ ВОЛИНИ, ТА МІСТО, В ЯКОМУ ВІН ДІЯВ:

- 1) Товариство дослідників Волині, Житомир;
- 2) Волинське єпархіальне давньосховище, Луцьк;
- 3) Свято-Володимирське православне церковне братство, Володимир-Волинський;
- 4) Київська археографічна комісія, Київ;
- 5) Волинське товариство приятелів наук, Луцьк.

9. ПЕРШИМ ГРОМАДСЬКИМ СВІТСЬКИМ МУЗЕЄМ НА ВОЛИНІ ВВАЖАЄТЬСЯ:

- 1) Музей при Товаристві дослідників Волині;
- 2) Давньосховище Луцького Хрестовоздвиженського братства;
- 3) Волинський центральний музей;
- 4) Волинське єпархіальне давньосховище;
- 5) Музей Ф. Штейнгеля у с. Городок Ровенського повіту.

10. ПАМ'ЯТКОЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВИХ ТОВАРИСТВ НАДДНІПРЯНЩИНИ У ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. ПОЛЯГАЛА У :

- 1) проведенні науково-пошукових експедицій та археологічних розкопок;
- 2) зборі археографічних матеріалів: рукописних книг, стародруків, архівних документів, інших писемних пам'яток;
- 3) організації музеїв та архівів;
- 4) підготовці та проведенні загальноросійських археологічних з'їздів;
- 5) усі відповіді правильні.

11. РЕЗУЛЬТАТОМ РОБОТИ ЗАГАЛЬНОРОСІЙСЬКИХ АРХЕОЛОГІЧНИХ З'ЇЗДІВ СТАЛО ВИДАННЯ ЗБІРНИКІВ ПРАЦЬ ПІД НАЗВОЮ:

- 1) Труди;
- 2) Російська старовина;
- 3) Культурна спадщина;
- 4) Старожитності;
- 5) Відомості археологічних з'їздів.

12. НАЗВІТЬ АВТОРА ПЕРШОГО ЗАКОНУ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ПРО ОХОРОНУ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ, КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА (1918 Р.):

- 1) В. Антонович;
- 2) М. Біляшівський;
- 3) Ф. Шміт;
- 4) М. Грушевський;
- 5) Д. Багалій.

13. ЯКЕ З ПОДАНИХ НИЖЧЕ ВИЗНАЧЕНЬ ХАРАКТЕРИЗУЄ ПАМ'ЯТКУ?

- 1) нерухома штучна структура (конструкція, також будівля) порівняно великого розміру;
- 2) скульптурна споруда, призначена для увічнення пам'яті людей, подій, об'єктів, іноді тварин;
- 3) предмет духовної або матеріальної культури минулого, унікальний об'єкт природи чи цивілізації, який становить наукову, пізнавальну та естетичну цінність;
- 4) рухомий предмет, який експонується у музеї;
- 5) предмет духовної культури українців, який становить наукову, пізнавальну та естетичну цінність.

14. ЯКИЙ НОРМАТИВНИЙ ДОКУМЕНТ РЕГУЛЮЄ ПИТАННЯ ОХОРОНИ НЕРУХОМОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ?

- 1) Закон України «Про охорону культурної спадщини»;
- 2) Закон України «Про музеї та музейну справу»;
- 3) Закон України «Про культуру»;
- 4) Закон України «Про охорону археологічної спадщини»;

5) Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини.

15. КОЛИ ПРИЙНЯТИЙ ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ»?

- 1) 8 березня 1999 р.;
- 2) 28 червня 2008 р.;
- 3) 8 червня 2000 р.;
- 4) 24 серпня 1991 р.;
- 5) 18 березня 2004 р.

16. ЯКУ НАЗВУ НОСИЛА ПЕРША НАУКОВА УСТАНОВА ПАМ'ЯТКОЗНАВЧОГО СПРЯМУВАННЯ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ?

- 1) Центр пам'ятокознавства НАН України і УТОПК;
- 2) Український комітет ради музеїв;
- 3) Національна академія наук України;
- 4) Інститут археології НАН України;
- 5) Інститут історії НАН України.

17. ЯК НАЗИВАЄТЬСЯ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНЕ ВИДАННЯ, У ЯКОМУ ПРЕДСТАВЛЕНІ ВІДОМОСТІ ПРО ОСНОВНІ ПАМ'ЯТКИ АРХЕОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ, АРХІТЕКТУРИ І МІСТОБУДУВАННЯ, МОНУМЕНТАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА?

- 1) «Праці центру пам'ятокознавства»;
- 2) «Звід пам'яток історії та культури України»;
- 3) «Вісник УТОПК»;
- 4) Історія міст і сіл України;
- 5) Український історичний журнал.

18. АВТЕНТИЧНІ ДЖЕРЕЛА СОЦІАЛЬНО ЗНАЧИМОЇ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ПРЕДСТАВЛЕНІ МОБІЛЬНИМИ ОБ'ЄКТАМИ, ЩО ВІДОБРАЖАЮТЬ ПРОЦЕС МАТЕРІАЛЬНО-ДУХОВНОГО ОСВОЄННЯ ЛЮДЬМИ СВІТУ – ЦЕ:

- 1) рухомі пам'ятки;
- 2) нерухомі пам'ятки;
- 3) архівні пам'ятки;
- 4) археографічні пам'ятки;
- 5) археологічні пам'ятки.

19. ЗА ТИПАМИ ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ПОДІЛЯЮТЬСЯ НА:

- 1) споруди (витвори);
- 2) комплекси (ансамблі);
- 3) пам'ятники;
- 4) визначні місця;
- 5) урочища.

20. ДО ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ НАЛЕЖАТЬ:

- 1) рукописні книги;
- 2) городища;
- 3) картини;
- 4) культові місця та споруди давніх людей;
- 5) кургани;
- 6) стародруки;
- 7) наскельні зображення.

21. ДО ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ НАЛЕЖАТЬ:

- 1) визначні місця, пов'язані з важливими подіями в житті країни;
- 2) місця поховань внаслідок депортацій та політичних репресій;

- 3) місця бойових дій;
- 4) наскельні зображення;
- 5) кургани;
- 6) архітектурні ансамблі;
- 7) вулиці, квартали, площі міст із давньою забудовою

22. ОБЕРІТЬ КРИТЕРІЇ, ЯКИМ ПОВИННІ ВІДПОВІДАТИ ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ:

- 1) мали значний вплив на розвиток культури, архітектури, містобудування, мистецтва країни;
- 2) були витворами зниклої цивілізації чи мистецького стилю;
- 3) є культурною спадщиною національної меншини чи регіональної етнічної групи;
- 4) репрезентують шедевр творчого генія, стали етапними творами видатних архітекторів чи інших митців;
- 5) є творами відомих архітекторів або інших митців.

23. РУХОМІ ПАМ'ЯТКИ МОЖУТЬ БУТИ ПРЕДМЕТОМ ДІЯЛЬНОСТІ ТРЬОХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ІНСТИТУЦІЙ. ЯКИХ САМЕ?

- 1) друкарні;
- 2) музею;
- 3) архіву;
- 4) університету;
- 5) бібліотеки.

24. ЗАЗНАЧТЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕРУХОМИХ ПАМ'ЯТОК:

- 1) це автентичні джерела;

- 2) вони несуть соціально значиму історико-культурну
- 3) інформацію;
- 4) представлені мобільними об'єктами;
- 5) відображають процес просторового матеріально-духовного освоєння людиною природного середовища;
- 6) відображають процес матеріально-духовного освоєння світу.

25. ВИЗНАЧТЕ ГОЛОВНІ ЗАВДАННЯ ЦЕНТРУ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА НАН УКРАЇНИ І УТОПК:

- 1) розробка проектів нормативних документів та методичних рекомендацій з питань охорони, збереження і використання пам'яток культурної спадщини;
- 2) соціальний діалог, інформаційна та культурно-просвітницька діяльність серед населення, підвищення фахового рівня членів Товариства в аспекті завдань євроінтеграції та відповідних напрямів діяльності відокремлених підрозділів;
- 3) купівля об'єктів культурної спадщини;
- 4) здійснення фундаментальних і прикладних досліджень з метою одержання нових знань у галузі пам'ятокознавства та охорони культурної спадщини України;
- 5) залучення до співпраці іноземних інвесторів задля розвитку пам'ятокознавства.

26. ХТО З ПЕРЕЛІЧЕНИХ ОСІБ ЗАЙМАВ ПОСАДУ ДИРЕКТОРА ЦЕНТРУ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА НАН УКРАЇНИ І УТОПК?

- 1) С. Заремба;
- 2) Л. Гріффен;
- 3) В. Акуленко;
- 4) О. Титова;

5) С. Кот.

27. ВСТАНОВІТЬ ВІДПОВІДНІСТЬ МІЖ ВИДОМ ПАМ'ЯТОК І ВИЗНАЧЕННЯМ:

- 1) археологічні;
- 2) об'єкти монументального мистецтва;
- 3) історичні;
- 4) об'єкти архітектури.

1) окремі будівлі, архітектурні споруди, що повністю або частково збереглися в автентичному стані і характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій, будівельних технологій або є творами відомих авторів;

2) рештки життєдіяльності людини (нерухомі об'єкти культурної спадщини: городища, кургани, залишки стародавніх поселень, стоянок, укріплень, військових таборів, виробництв, іригаційних споруд, шляхів, могильники, культові місця та споруди, їх залишки чи руїни;

3) твори образотворчого мистецтва: як самостійні (окремі), так і ті, що пов'язані з архітектурними, археологічними чи іншими пам'ятками або з утворюваними ними комплексами (ансамблями);

4) будинки, споруди, їх комплекси (ансамблі), окремі поховання та некрополі, місця масових поховань померлих та померлих (загиблих) військовослужбовців (у тому числі іноземців), які загинули у війнах, внаслідок депортації та політичних репресій на території України, місця бойових дій, місця загибелі бойових кораблів.

28. ВИЗНАЧТЕ ПРЕДМЕТ ТА ОБ'ЄКТ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА ЯК НАУКИ:

- 1) об'єкт;
- 2) предмет.

1) пам'ятки історії та культури, що успадковані людством від попередніх поколінь – автентичні об'єкти історико-культурної спадщини, які є носіями широкого спектру суспільно-значимих цінностей, незалежно від стану їх збереження;

2) музей і музейна справа, як суспільне явище в усіх їхніх проявах;

3) всебічне дослідження, охорона, збереження і популяризація пам'яток історії та культури як складової частини національної та всесвітньої культурної спадщини;

4) система архівних установ, документальні ресурси на паперових та інших носіях, органи управління архівами, науково-дослідні заклади.

29. ПОСТАВТЕ У ВІДПОВІДНОСТІ ПОНЯТТЯ ТА ЙОГО ВИЗНАЧЕННЯ:

1) пам'ятка;

2) меморіал;

3) монумент.

1) об'єкт або архітектурна, скульптурна споруда, архітектурно-ландшафтний ансамбль в пам'ять про щось або когось, як правило, людину, яка померла або події;

2) предмет духовної або матеріальної культури минулого, унікальний об'єкт природи чи цивілізації, який становить наукову, пізнавальну та естетичну цінність;

3) споруда, меморіал людини чи події, пам'ятник.

30. ДО ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ, ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ПИТАННЯ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, НАЛЕЖАТЬ:

1) Кабінет міністрів України;

2) Верховна Рада України;

3) Обласні, міські, районні державні адміністрації;

- 4) Міністерство культури та інформаційної політики України;
- 5) УТОПК.

31. ЯКИЙ РІК РАДА ЄВРОПИ ПРОГОЛОСИЛА РОКОМ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ?

- 1) 2017;
- 2) 2018;
- 3) 2019;
- 4) 2021;
- 5) 2020.

32. АВТОРОМ НАУКОВОЇ ПРАЦІ «НАРИСИ З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА» (КИЇВ, 2002 Р.) Є:

- 1) С. Кот;
- 2) С. Заремба;
- 3) В. Горбик;
- 4) П. Толочко.

33. АВТОРОМ НАУКОВОЇ ПРАЦІ «ПОВЕРНЕННЯ І РЕСТИТУЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ У ПОЛІТИЧНОМУ ТА КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ (XX – ПОЧ. XXI СТ.)» (КИЇВ, 2020) Є:

- 1) П. Тронько;
- 2) С. Кот;
- 3) С. Заремба;
- 4) О. Реєнт.

34. АВТОРОМ НАУКОВОЇ ПРАЦІ «ФОРТЕЦІ Й ЗАМКИ УКРАЇНИ» (КИЇВ, 2011 Р.) Є:

- 1) С. Кот;

- 2) П. Ричков;
- 3) В. Горбик;
- 4) В. Вечерський.

35. НА ПОЧАТОК 2021 Р. ДО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ НЕРУХОМИХ ПАМ'ЯТОК УКРАЇНИ ВНЕСЕНО МАЙЖЕ 10 ТИС. ОБ'ЄКТІВ. З НИХ НАЙБІЛЬШИЙ ВІДСОТОК ПРИПАДАЄ НА ПАМ'ЯТКИ:

- 1) історії;
- 2) археології;
- 3) монументального мистецтва;
- 4) архітектури;
- 5) садово-паркового мистецтва.

36. ЛАНДШАФТНИЙ ЗАПОВІДНИК «ГРОФА» І ЛАНДШАФТНІ ПАРКИ ДНІСТРОВСЬКИЙ ТА ПОЛЯНИЦЬКИЙ ЗНАХОДЯТЬСЯ НА ТЕРИТОРІЇ:

- 1) Волинської області;
- 2) Львівської області;
- 3) Івано-Франківської області;
- 4) Чернігівської області;
- 5) Черкаської області.

37. ВКАЖІТЬ ПРИЗВИЩА УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ, ПРАЦІ ЯКИХ СТОСУЮТЬСЯ АСПЕКТІВ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ:

- 1) В. Акуленко;
- 2) В. Вечерський;
- 3) Н. Яковенко;
- 4) П. Ричков.

38. ПРО КОГО З УЧАСНИКІВ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ЙДЕТЬСЯ?

Відомий державний і громадський діяч, Герой України, учений-історик. Фундатор УТОПК, а з 1990 р. – голова Правління Національної спілки краєзнавців України. Очолював Всеукраїнський фонд відтворення видатних пам'яток історико-культурної спадщини імені Олеся Гончара. Долучився до створення Музею народної архітектури та побуту України (с. Пирогово на Київщині), музейного комплексу «Козацькі могили» на Волині.

- 1) П. Тронька;
- 2) М. Сікорського;
- 3) П. Толочка;
- 4) Я. Ісаєвича.

39. ПРО КОГО З УЧАСНИКІВ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ЙДЕТЬСЯ?

Роки життя – 1926–2012. Український мистецтвознавець, фундатор Винниківського історико-краєзначого музею на Львівщині у 1950-х рр., науковий співробітник Музею українського мистецтва у Львові в 1960-х рр., багаторічний директор Львівської національної галереї мистецтв, Герой України. Організатор численних історико-художніх виставок, популяризатор творчої спадщини художника І. Пінзеля, ініціатор створення музею першодрукаря Івана Федорова у Львові, музею-садиби «Русалка Дністрова». Створив туристичний маршрут «Злата підкова», до якого входить відвідання Олеського, Золочівського, Підгорецького, Свірзького замків.

- 1) І. Свенціцького;
- 2) М. Сікорського;
- 3) Б. Возницького;
- 4) Я. Ісаєвича.

40. ПРОБЛЕМИ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ У РІЗНІ РОКИ ОБГОВОРЮВАЛИСЯ НА СТОРІНКАХ УКРАЇНСЬКИХ ЧАСОПИСІВ:

- 1) Краєзнавство;
- 2) Пам'ятки України;
- 3) Праці Центру пам'яткознавства;
- 4) Вісник УТОПК.

41. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ЗАСУДЖЕННЯ КОМУНІСТИЧНОГО ТА НАЦІОНАЛ-СОЦІАЛІСТИЧНОГО (НАЦИСТСЬКОГО) ТОТАЛІТАРНИХ РЕЖИМІВ В УКРАЇНІ ТА ЗАБОРОНУ ПРОПАГАНДИ ЇХНЬОЇ СИМВОЛІКИ» З'ЯВИВСЯ У:

- 1) 1991 р.;
- 2) 2000 р.;
- 3) 2004 р.;
- 4) 2015 р.

42. ДО СПИСКУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО ВХОДЯТЬ ТАКІ ПАМ'ЯТКИ В УКРАЇНІ:

- 1) Собор св. Софії з прилеглими монастирськими спорудами та Києво-Печерська лавра;
- 2) Луцький замок;
- 3) Історичний центр Львова;
- 4) Букові ліси Карпат;
- 5) Хотинська фортеця;
- 6) Резиденція митрополитів Буковини і Далмації;
- 7) Дерев'яні церкви Карпатського регіону України;
- 8) Транскордонний об'єкт Дуга Струве;
- 9) Кам'янець-Подільський замок;

- 10) Античне місто-держава Херсонес Таврійський та його хора;
- 11) Кам'яна Могила;
- 12) Історичний центр Одеси.

43. У ДЕРЖАВНОМУ РЕЄСТРІ НЕРУХОМИХ ПАМ'ЯТОК УКРАЇНИ ПАМ'ЯТКИ ПОДІЛЯЮТЬСЯ НА ТАКІ КАТЕГОРІЇ:

- 1) пам'ятки національного значення;
- 2) пам'ятки місцевого значення;
- 3) пам'ятки міжнародного значення;
- 4) пам'ятки республіканського значення.

44. ВИЗНАЧТЕ ГОЛОВНІ ЗАВДАННЯ ЦЕНТРУ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА НАН УКРАЇНИ І УТОПК:

- 1) розробка проєктів нормативних документів та методичних рекомендацій з питань охорони, збереження і використання пам'яток культурної спадщини;
- 2) соціальний діалог, інформаційна та культурно-просвітницька діяльність серед населення, підвищення фахового рівня членів Товариства в аспекті завдань євроінтеграції та відповідних напрямів діяльності відокремлених підрозділів;
- 3) купівля та перепродаж пам'яток культурної спадщини;
- 4) здійснення фундаментальних і прикладних досліджень з метою одержання нових знань у галузі пам'ятокознавства та охорони культурної спадщини України;
- 5) залучення до співпраці іноземних інвесторів задля розвитку пам'ятокознавства і пам'яткоохоронної діяльності.

45. ВИБЕРІТЬ З ПЕРЕЛІКУ НАУКОВІ ТА НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ ЦЕНТРУ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА НАН УКРАЇНИ І УТОПК:

- 1) Праці Центру пам'яткознавства;
- 2) Сіверщина в історії України;
- 3) Український історичний журнал;
- 4) Питання історії науки і техніки;
- 5) Краєзнавство;
- 6) Ніжинська старовина;
- 7) Український технічний музей.

46. ОБЕРІТЬ ПРАВИЛЬНЕ ТВЕРДЖЕННЯ:

- 1) під пам'ятками історії та культури розуміють споруди, пам'ятні місця і предмети, пов'язані з історичними подіями в житті народу, розвитком суспільства і держави, твори монументальної і духовної творчості, які становлять історичну, наукову, художню чи іншу культурну цінність;
- 2) природні утворення, як матеріальні об'єкти, своїм існуванням завдячують людській діяльності;
- 3) при Центрі пам'яткознавства НАН України і УТОПІК функціонував Всеукраїнський комітет охорони пам'яток мистецтва і старовини (ВУКОПМІС). ВУКОПМІС неодноразово звертався до редакцій журналів та газет з проханням надрукувати заклики до населення про необхідність зберігання пам'яток історії та культури;
- 4) Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК є засновником та видавцем наступних наукових збірників: «Праці Центру пам'яткознавства», «Відлуння віків», «Ніжинська старовина», «Літопис Волині», «Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні»;
- 5) першим директором Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК була Олена Титова.

47. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ» (2000 Р.) ТРАКТУЄ ТЕРМІН «ПАМ'ЯТКА» ЯК:

- 1) об'єкт культурної спадщини, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, або об'єкт культурної спадщини, який взято на державний облік відповідно до законодавства;
- 2) об'єкт архітектурної спадщини, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, або об'єкт культурної спадщини, який взято на державний облік відповідно до законодавства;
- 3) об'єкт археологічної спадщини, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, або об'єкт культурної спадщини, який взято на державний облік відповідно до законодавства;
- 4) предмет матеріальної культури минулого, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України;
- 5) витвір, комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність.

48. ОДНІЄЮ З ВАЖЛИВИХ ДІЛЯНОК ПAM'ЯТКООХОРОННОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ Є:

- 1) вивчення нерухомої культурної спадщини, до котрої відносяться об'єкти археології, історії, виробництва та техніки, архітектури, містобудування й монументального мистецтва;
- 2) розробка теоретичних питань, понятійно-термінологічних проблем у цілому;
- 3) класифікація окремих видів і типів пам'яток, теоретичне висвітлення основних етапів пам'яткознавства;
- 4) формування концепції збереження пам'яток в Україні і за кордоном.

49. ХАРАКТЕРНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ НЕРУХОМИХ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ПАМ'ЯТОК ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО РЕГІОНУ Є:

- 1) розгалужена мережа давніх культових (сакральних) споруд різних конфесій, серед яких домінуючі позиції займають українські дерев'яні церкви;
- 2) розташування переважної більшості – беручи до уваги масштаби усієї України – середньовічних мурованих фортець і замків;
- 3) наявність військових поховань, пов'язаних з подіями Першої світової війни;
- 4) пам'ятні хрести XIX – першої половини XX ст., встановлені місцевим населенням на честь важливих суспільних подій.

50. НАЙБІЛЬША КІЛЬКІСТЬ ДАВНІХ ДЕРЕВ'ЯНИХ ЦЕРКОВ В УКРАЇНІ ЗБЕРЕГЛАСЯ У :

- 1) Львівській області;
- 2) Волинській області;
- 3) Тернопільській області;
- 4) Закарпатській області;
- 5) Івано-Франківській області.

51. ПЕРШЕ МІСЦЕ В УКРАЇНІ ЗА КІЛЬКІСТЮ ДАВНІХ СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ЗАМКІВ (34) ПОСІДАЄ:

- 1) Тернопільська область;
- 2) Львівська область;
- 3) Київська область;
- 4) Закарпатська область;
- 5) Івано-Франківська область.

52. ПРОДОВЖІТЬ РЕЧЕННЯ:

У 90-ті рр. ХХ ст. комплексні наукові теми «Старовинні міста України», «Часи козацькі», «Шевченківські місця в Україні» розробляло товариство:

- 1) Старовини і мистецтв;
- 2) Українське товариство охорони пам'яток історії та культури (УТОПІК);
- 3) Національна спілка краєзнавців України;
- 4) Український культурний фонд;
- 5) Меморіал.

53. ВИБЕРІТЬ, ЩО ВІДНОСИТЬСЯ ДО МАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ, А ЩО – ДО НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ:

- 1) нематеріальна культурна спадщина;
- 2) матеріальна культурна спадщина.
- 3) твори монументальної скульптури й живопису;
- 4) звичаї, форми представлення і вираження;
- 5) твори людини або спільні витвори людини й природи;
- 6) церкви, монастирі, замки, палаци;
- 7) печери та групи елементів, які мають видатну універсальну цінність з точки зору історії, мистецтва чи науки;
- 8) знання і навички і пов'язані з ними інструменти, предмети, артефакти і культурні простори.

54. ЗАКОН УКРАЇНИ, ЯКИЙ З'ЯВИВСЯ У 2000 Р. І СТОСУЄТЬСЯ ОХОРОНИ НЕРУХОМОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ, НОСИТЬ НАЗВУ:

- 1) «Про музеї та музейну справу»;
- 2) «Про охорону археологічної спадщини»;
- 3) «Про охорону культурної спадщини»;

- 4) «Про національний архівний фонд і архівні установи».

55. ЩО ТАКЕ ІСТОРИЧНЕ НАСЕЛЕНЕ МІСЦЕ?

- 1) населене місто, якому більше 100 років;
- 2) населене місце, яке має традиційний характер середовища і сукупність пам'яток;
- 3) населене місце, яке зберегло повністю або частково історичний ареал і занесене до Списку історичних населених місць України.

56. ЩО З НАВЕДЕНОГО НАЛЕЖИТЬ ДО ПОВНОВАЖЕНЬ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ?

- 1) формування державної політики з питань охорони культурної спадщини;
- 2) розробка, затвердження та погодження нормативно-правових актів, державних програм охорони культурної спадщини;
- 3) надання дозволу на переміщення (перенесення) пам'ятки національного значення.

57. ЗА ЯКОЇ УМОВИ ПАМ'ЯТКА МОЖЕ БУТИ ПРИВАТИЗОВАНА?

- 1) пам'ятка може бути приватизована лише за умови, що майбутній власник проведе на ній реставраційні роботи;
- 2) пам'ятка може бути приватизована лише за умови укладення майбутнім власником з відповідним органом охорони культурної спадщини попереднього договору про укладення в майбутньому охоронного договору на пам'ятку (її частину);
- 3) пам'ятка не може бути приватизована.

58. ЩО ТАКЕ ІСТОРИЧНИЙ АРЕАЛ НАСЕЛЕНОГО МІСЦЯ?

- 1) історично успадкований вигляд та об'ємно-просторова структура історичного населеного місця;
- 2) сукупність пам'яток, що зберегли свій традиційний характер середовища;
- 3) частина населеного місця, що зберегла об'єкти культурної спадщини і пов'язані з ними розпланування та форму забудови, які походять з попередніх періодів розвитку, типові для певних культур або періодів розвитку.

59. ЯКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕРЕДБАЧЕНА ЗА УМИСНЕ НЕЗАКОННЕ ЗНИЩЕННЯ, РУЙНУВАННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ?

- 1) дисциплінарна;
- 2) кримінальна;
- 3) адміністративна.

60. ЧИ ДОЗВОЛЯЄТЬСЯ РОЗМІЩЕННЯ РЕКЛАМИ НА ОБ'ЄКТАХ, ВНЕСЕНИХ ДО СПИСКУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО?

- 1) забороняється;
- 2) здійснюється за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини;
- 3) здійснюється за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

61. ЯКИЙ ДОКУМЕНТ ВСТАНОВЛЮЄ ПОРЯДОК ДОСТУПУ ДО ПАМ'ЯТОК З МЕТОЮ ЇХ ЕКСКУРСІЙНОГО

ВІДВІДУВАННЯ, ЯКЩО ВОНИ ВВАЖАЮТЬСЯ ПРИДАТНИМИ ДЛЯ ЦЬОГО?

- 1) охоронний договір, укладений з відповідним органом охорони культурної спадщини;
- 2) дозвіл на екскурсійне відвідування, виданий відповідним органом охорони культурної спадщини;
- 3) висновок відповідного органу охорони культурної спадщини щодо придатності пам'ятки для екскурсійного відвідування.

62. ЩО ВИЗНАЧАЄ ПЛАН УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТОМ, ВНЕСЕНИМ ДО СПИСКУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО?

- 1) основні напрями та програми щодо захисту, збереження, інтеграції об'єкта всесвітньої спадщини в суспільне життя відповідно до положень Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини та інших міжнародних договорів України;
- 2) межі та режими використання буферної зони об'єкта всесвітньої спадщини;
- 3) межі та режими використання буферної зони об'єкта всесвітньої спадщини.

63. ЩО Є ПРЕДМЕТОМ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ?

- 1) характерна властивість об'єкта культурної спадщини, що становить його історико-культурну цінність, на підставі якої цей об'єкт визнається пам'яткою;
- 2) історично успадкований вигляд об'єкта культурної спадщини;
- 3) визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно

від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність.

64. ОБЕРІТЬ ПРАВИЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА «КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ»?

1) об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України;

2) сукупність окремих музейних предметів, музейних колекцій, музейних зібрань, які постійно зберігаються на території України, незалежно від їх походження та форм власності, а також музейних предметів і музейних колекцій, що знаходяться за межами України і є власністю України або відповідно до міжнародних договорів підлягають поверненню в Україну;

3) рухомі предмети, якість або особливі ознаки яких роблять необхідним для суспільства їх збереження, вивчення та публічне представлення.

65. ОБЕРІТЬ ПРАВИЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПАМ'ЯТКООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ»:

1) комплекс заходів, що здійснюються на державному або громадському рівні з метою захисту і збереження об'єктів історико-культурної спадщини та історичного середовищі в цілому і включає облік (виявлення, наукове вивчення, класифікацію, державну реєстрацію), консервацію, реставрацію, музеєфікацію, належне утримання й використання пам'яток;

2) комплекс заходів, що здійснюються виключно на державному рівні з метою збереження об'єктів історико-культурної спадщини та

ландшафтного середовища і включає консервацію, реставрацію, музеєфікацію, належне утримання й використання пам'яток;

3) комплекс заходів, що здійснюються виключно на громадському рівні з метою захисту і збереження об'єктів історико-культурної спадщини та історичного середовища і включає облік, консервацію, реставрацію, музеєфікацію, належне утримання й використання пам'яток;

4) комплекс заходів, який включає в себе виявлення, наукове вивчення, класифікацію і державну реєстрацію пам'яток культурної та природної спадщини.

66. ПРО КОГО З ДІЯЧІВ У ГАЛУЗІ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА Й ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ ЙДЕТЬСЯ В БІОГРАФІЧНІЙ ДОВІДЦІ?

Знаний в Україні і за кордоном пам'яткознавець, кандидат історичних наук, археолог, вчений секретар УТОПК. Тривалий час очолювала Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПК. Головний редактор фахових видань «Праці Центру пам'яткознавства», «Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні», заступник головного редактора журналу «Відлуння віків». З початку 1990-х рр. є членом Українського національного комітету Міжнародної ради з питань охорони пам'яток і визначних місць; Українського національного комітету Міжнародної ради із дослідження індустріальної спадщини.

- 1) О. Титову;
- 2) Л. Міляєву;
- 3) О. Годованюк;
- 4) Л. Федорову.

67. ОБЕРІТЬ ПРАВИЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «РЕСТАВРАЦІЯ»:

1) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності;

2) сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд;

3) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини, приведення їх у стан, придатний для використання;

4) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування.

68. ОБЕРІТЬ ПРАВИЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА «КОНСЕРВАЦІЯ ПАМ'ЯТКИ»:

1) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності;

2) сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд;

3) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини, приведення їх у стан, придатний для використання;

4) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування.

69. ОБЕРІТЬ ПРАВИЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА «РЕАБІЛІТАЦІЯ ПАМ'ЯТКИ»:

1) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності;

2) сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд;

3) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини, приведення їх у стан, придатний для використання;

4) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування.

70. ОБЕРІТЬ ПРАВИЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА «МУЗЕСФІКАЦІЯ ПАМ'ЯТКИ»:

1) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності;

2) сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і

забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд;

3) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини, приведення їх у стан, придатний для використання;

4) сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування.

71. ВПРОДОВЖ 1992 – 1999 РР. В УКРАЇНІ ДІЯЛА ІНСТИТУЦІЯ, ЯКА ЗАЙМАЛАСЯ ПИТАННЯМИ ПОВЕРНЕННЯ НЕЗАКОННО ВИВЕЗЕНОГО КУЛЬТУРНОГО НАДБАННЯ І НОСИЛА НАЗВУ:

1) Державна служба контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України;

2) Національна комісія з питань повернення в Україну культурних цінностей;

3) Департамент культурної спадщини у складі Міністерства культури;

4) Головне архівне управління України.

72. ВПРОДОВЖ 2000–2011 РР. В УКРАЇНІ ДІЯЛА ІНСТИТУЦІЯ, ЯКА ЗАЙМАЛАСЯ ПИТАННЯМИ ПОВЕРНЕННЯ НЕЗАКОННО ВИВЕЗЕНОГО КУЛЬТУРНОГО НАДБАННЯ І НОСИЛА НАЗВУ:

1) Державна служба контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України;

2) Національна комісія з питань повернення в Україну культурних цінностей;

3) Департамент культурної спадщини у складі Міністерства культури;

4) Головне архівне управління України.

73. ПРОДОВЖІТЬ РЕЧЕННЯ:

Очільником Національної комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей у 1992–1999 рр. і Державної служби контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України впродовж 2000–2004 рр. був:

1) О. Федорук;

2) С. Кот;

3) В. Даниленко;

4) П. Тронько;

5) С. Заремба.

74. ПРО КОГО З ВИЗНАЧНИХ УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ, ЯКІ ПРАЦЮВАЛИ В ПАМ'ЯТКООХОРОННІЙ ГАЛУЗІ, ЙДЕТЬСЯ?

Український архітектор, засновник і президент Академії архітектури України у 1945–1956 рр., один з авторів проекту будівлі Верховної Ради України, активний учасник повоєнної відбудови Києва, у тому числі пошкоджених війною об'єктів культурної спадщини столиці. У 1957 р. очолив відділ історії українського мистецтва при академії будівництва і архітектури УРСР.

1) Григорій Логвин;

2) Володимир Заболотний;

3) Петро Ричков;

4) Богдан Колосок;

5) Михайло Сікорський;

6) Ярослав Пастернак;

7) Анатолій Дублянський.

75. УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ Є ЗАСНОВНИКОМ І ВИДАВЦЕМ НАУКОВИХ ЧАСОПИСІВ

- 1) «Пам'ятки України: історія та культура»;
- 2) «Вісник УТОПК»;
- 3) «Краєзнавство»;
- 4) «Відлуння віків»;
- 5) «Питання історії науки і техніки»;
- 6) «Літопис Волині»;
- 7) «Праці Центру пам'яткознавства».

76. ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ» ПЕРЕДБАЧЕНО ПОДІЛ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НА НАСТУПНІ ТИПИ ПАМ'ЯТОК:

- 1) споруди;
- 2) комплекси;
- 3) твори живопису;
- 4) пам'ятки державного устрою;
- 5) визначні місця;
- 6) пам'ятки декоративно-прикладного мистецтва.

77. ДО НЕРУХОМИХ ПАМ'ЯТОК НАЛЕЖАТЬ:

- 1) культові будівлі;
- 2) фортеці;
- 3) стародруки;
- 4) картини;
- 5) рукописні книги;
- 6) залишки стародавніх поселень;
- 7) скульптури.

78. ДО РУХОМИХ ПАМ'ЯТОК НАЛЕЖАТЬ:

- 1) рукописні книги;
- 2) картини;
- 3) культові споруди;
- 4) скульптури;
- 5) фрески;
- 6) залишки стародавніх поселень;
- 7) мозаїки.

79. ОБЕРІТЬ ПРАВИЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ.**Об'єкти архітектури – це:**

- 1) природні території, які мають історичну цінність;
- 2) окремі будівлі, архітектурні споруди, що повністю або частково збереглися в автентичному стані і характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій, будівельних технологій або є творами відомих авторів;
- 3) унікальні промислові, виробничі, науково-виробничі, інженерні, інженерно-транспортні, видобувні об'єкти, що визначають рівень розвитку науки і техніки певної епохи, певних наукових напрямів або промислових галузей;
- 4) історично сформовані центри населених місць, вулиці, квартали, площі, комплекси (ансамблі) із збереженою планувальною і просторовою структурою та історичною забудовою, у тому числі поєднаною з ландшафтом, залишки давнього розпланування та забудови, що є носіями певних містобудівних ідей;
- 5) визначні місця, пов'язані з важливими історичними подіями, життям та діяльністю відомих осіб, культурою та побутом народів;
- 6) місця стародавніх поселень, поля давніх битв, печери, наскельні зображення.

80. ПРИВЕДИТЬ У ВІДПОВІДНІСТЬ ТЕРМІН І ЙОГО ВИЗНАЧЕННЯ:

- 1) Музеефікація;
- 2) Консервація;
- 3) Реабілітація;
- 4) Реставрація;
- 5) Ремонт.

1) Сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування.

2) Сукупність науково обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їх існуючий вигляд.

3) Сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини.

4) Сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їхньої автентичності.

5) Сукупність виробничих робіт, спрямованих на покращення технічного стану та підтримання в експлуатаційному стані об'єктів культурної спадщини без зміни їх властивостей.

81. ДО ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ НЕ НАЛЕЖАТЬ:

- 1) рукописні книги;
- 2) пам'ятки природи;

- 3) національні природні парки;
- 4) заказники, заповідні урочища;
- 5) ботанічні сади;
- 6) фортеці;
- 7) дендрологічні парки, зоологічні парки;
- 8) парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

82. ПОСТАВТЕ У ХРОНОЛОГІЧНОМУ ПОРЯДКУ ЗАКОНИ УКРАЇНИ:

- 1) Про охорону культурної спадщини;
- 2) Про музеї та музейну справу;
- 3) Про охорону археологічної спадщини;
- 4) Про національний архівний фонд і архівні установи;
- 5) Основи законодавства про культуру.

83. ЯКИМ ЧИНОМ ПАМ'ЯТКА АРХІТЕКТУРИ НАБУВАЄ ОХОРОННОГО СТАТУСУ ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ?

1) надається за рішенням Кабінету Міністрів України пам'яткам архітектури на території України із включенням до Державного реєстру нерухомих пам'яток України;

2) надається за рішенням Президента України пам'яткам архітектури на території України із включенням до Державного реєстру нерухомих пам'яток України;

3) надається за результатами голосування місцевих територіальних громад;

4) надається за рішенням Верховної Ради України пам'яткам архітектури на території України за погодженням з органами місцевого самоврядування;

5) надається за результатами рішення обласного органу виконавчої влади за погодженням з органами місцевого самоврядування.

84. ДОПОВНІТЬ РЕЧЕННЯ:

Провідними громадськими організаціями, що опікуються в незалежній Україні питаннями пам'яткознавства і пам'яткоохоронної діяльності, є:

1. УТОПК;
2. Український фонд культури;
3. Національна спілка краєзнавців;
4. Міністерство культури та інформаційної політики;
5. Українська асоціація захисту історичного середовища.

РОЗДІЛ 4.

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

АРХЕОЛОГІЧНІ ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це рештки життєдіяльності людини (нерухомі об'єкти культурної спадщини: городища, кургани, залишки стародавніх поселень, стоянок, укріплень, військових таборів, виробництв, іригаційних споруд, шляхів, могильники, культові місця та споруди, їх залишки чи руїни, мегаліти, печери, наскельні зображення, ділянки історичного культурного шару, поля давніх битв, а також пов'язані з ними рухомі предмети), що містяться під земною поверхнею та під водою і є невідтворним джерелом інформації про зародження і розвиток цивілізації.

АРХІТЕКТУРНА РЕСТАВРАЦІЯ – це комплекс заходів, спрямованих на фізичне збереження архітектурних пам'яток, підтримання їх у належному технічному й експозиційному стані, забезпечення сприятливих умов використання. Застосовуються кілька видів ремонтно-реставраційних робіт: ремонт (експлуатаційний і реставраційний), консервація, власне реставрація (комплекс науково-технічних заходів, що забезпечують збереження і відновлення історичного та архітектурно-мистецького образу пам'ятки шляхом видалення дисгармонійних нашарувань і відтворення втрачених елементів), пристосування.

Архітектурна реставрація поділяється на фрагментарну і цілісну; за методом може бути аналітичною чи синтетичною. Практикуються такі реставраційні прийоми як: зміцнення, розкриття, заміна, реконструкція, доповнення. Під час реставрації пам'ятки проводяться всі види робіт. Фахова суть архітектурної реставрації полягає в єдності науково-методичних засад і технології. Методика архітектурної реставрації охоплює вибір мети і постановку завдань; дослідження із застосуванням спеціальних технічних прийомів (шурфів, зондажів, технологічного аналізу), опрацювання ескізного

проекту реставрації, технічних креслень, шаблонів, кошторисів; експертизу, узгодження і затвердження проекту та авторський нагляд за його втіленням. Відмінність архітектурної реставрації від звичайного проектно-будівного процесу полягає в проведенні одночасно проектувальних, будівельних і дослідницьких робіт. Сучасна методика архітектурної реставрації не ставить за мету досягнення стилістичної єдності пам'ятки, а вимагає збереження історичних нашарувань.

Архітектурна реставрація започаткована у XVII ст. так званими репараціями київських храмів княжої доби, які здійснив Петро Могила. Методику архітектурної реставрації опрацювали наприкінці XIX – на початку XX ст. професори А. Прахов, Г. Котов, Д. Мілеєв, П. Покришкін. Її апробовано під час реставрації пам'яток Києва, Овруча й Володимира-Волинського (нині – м. Володимира у Волинській області). У радянській Україні архітектурну реставрацію започатковано у 1944 р., коли на підставі обстежень території звільненої від нацистів України було виявлено, що з 2 тис. пам'яток архітектури 10 зруйновано вщент, а 102 об'єкти зазнали значних пошкоджень. Керівництво архітектурною реставрацією було покладене на новостворене Управління у справах архітектури при РНК УРСР, яке вперше в Україні опрацювало план реставрації 25-ти найвидатніших пам'яток (1945 р.). Для його реалізації у 1946 р. створено спеціалізований будівельний трест, який у 1947 р. отримав назву «Будмонумент», згодом – Республіканська спеціалізована науково-реставраційна майстерня. Від 1970 р. ця установа носить назву Українське спеціалізоване науково-реставраційне виробниче управління (УСНРВУ), від 1994 р. – корпорація «Укрреставрація». За перше повоєнне десятиріччя відбудовано більшість зруйнованих пам'яток Києва, Чернігова, Переяслава-Хмельницького, Полтави, півдня України, пізніше відреставровано понад 500 архітектурних пам'яток. Найвищого розквіту українська радянська школа реставрації досягла на зламі 1970–1980-х рр. Серед провідних реставраторів – М. Говденко, О. Годованюк, В. Корнеєва, І. Могитич, В.

Отченашко, Є. Пламєницька, В. Шевченко. Протягом 1970–1980-х рр. у складі УСНРВУ створ. 8 міжобласних реставраційних майстерень (у Києві, Львові, Сімферополі, Чернігові, Сумах, Харкові, Кам'янці-Подільському, Одесі), а також відділ у Луцьку й експериментальну майстерню в Києві. Від початку 1990-х рр. право на проведення реставрації пам'яток архітектури в Україні надано також недержавним структурам за умови отримання ліцензії. Ліцензію надає корпорація «Укрреставрація».

Основою для проведення всіх ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках архітектури є науково-проектна документація. Вона встановлює склад, порядок розробки, оформлення, узгодження і затвердження цілісного комплексу науково-пошукової і проектно-кошторисної документації на проведення архітектурних та інженерно-технічних робіт.

БУФЕРНА ЗОНА – територія навколо об'єкта всесвітньої спадщини, що забезпечує охорону цілісності та автентичності видатної універсальної цінності цього об'єкта та у межах якої встановлюється відповідний режим використання.

ВИЯВЛЕННЯ ОБ'ЄКТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це сукупність науково-дослідних, пошукових заходів з метою визначення наявності та культурної цінності об'єкта культурної спадщини.

ДЕРЖАНИЙ РЕЄСТР НЕРУХОМИХ ПАМ'ЯТОК УКРАЇНИ – список, у який заносяться нерухомі об'єкти культурної спадщини, що визнані пам'ятками. Це занесення є фінальною процедурою державної реєстрації об'єкта культурної спадщини. Реєстр започатковано на виконання Закону України «Про охорону культурної спадщини», ухваленого 2000 р. Державний реєстр нерухомих пам'яток України (далі — Реєстр) веде Міністерство культури і забезпечує його публікацію у спеціалізованому періодичному виданні та на своєму офіційному веб-сайті. Відповідно до їхньої археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності, пам'ятки, незалежно від форм власності, заносяться до Реєстру за 2-ма категоріями: національного значення –

постановою Кабінету Міністрів України за поданням Міністерства культури; місцевого значення – рішенням Міністерства культури. Категорію визначає Експертна комісія при Міністерстві культури на основі облікової документації об'єкта культурної спадщини. Занесення об'єкта культурної спадщини до Реєстру без облікової документації не допускається. Об'єкт набуває статусу пам'ятки з моменту занесення до Реєстру, про що власнику видається свідоцтво.

Подання на занесення об'єкта культурної спадщини до Реєстру мають право зробити місцеві органи охорони культурної спадщини або громадські організації, до статутних завдань яких належать питання охорони культурної спадщини. Не підлягають занесенню до Реєстру об'єкти, що є сучасними копіями існуючих пам'яток або спорудами (витворами), створеними за старовинними проєктами чи науковими реконструкціями, в тому числі масові тиражовані копії, а також будь-які об'єкти, що ушляхлюють радянський або нацистський тоталітарні режими.

Вилучення пам'ятки з Реєстру здійснюється лише у разі:

- якщо пам'ятку зруйновано;
- якщо пам'ятка археології, не виявлена в наземних обсягових формах, досліджена на всій площі і по всій глибині культурного шару і при цьому не виявлено об'єктів культурної спадщини, які підлягають консервації або музеєфікації на місці та подальшому використанню;
- якщо пам'ятка втратила предмет охорони (характерну властивість об'єкта культурної спадщини, що становить його історико-культурну цінність, на підставі якої цей об'єкт визнається пам'яткою).

Встановлена форма ведення Реєстру передбачає занесення до нього такої інформації про кожну пам'ятку: назва, датування, місцезнаходження, вид (археологічні, історичні, монументального мистецтва, архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтні, науки і техніки), дата і номер розпорядчого документа про занесення до Реєстру, охоронний

номер (у момент державної реєстрації кожна пам'ятка отримує унікальний охоронний номер).

За більше ніж 20 років із 140 000 нерухомих пам'яток культурної спадщини, наявних на території України, станом на 01.01.2020 р. в Реєстр занесено тільки 10 197, тобто 7,84 %.

З 10 197 пам'яток, занесених до Реєстру, 992 – за категорією національного значення, 9 205 – місцевого значення. Загалом ці пам'ятки за видами розподіляються так:

- історичні – 2 514;
- монументального мистецтва – 224;
- археологічні – 4 553;
- науки і техніки – 46;
- архітектурні – 2 846;
- ландшафтні – 5;
- садово-паркового мистецтва – 14;
- містобудування – 34.

Одна пам'ятка може належати до кількох видів одночасно, наприклад: археології, історії, архітектури.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це науково-пошукова, науково-практична діяльність спрямована на одержання нової інформації про об'єкти культурної спадщини, історичні населені місця, традиційний характер середовища, який є типовим для певних культур або періодів розвитку.

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ» – це нормативно-правовий документ, прийнятий Верховною Радою України 8 червня 2000 р., який регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах

нинішнього і майбутніх Внаслідок прийняття цього закону втратили чинність Закон Української РСР «Про охорону і використання пам'яток історії та культури» 1978 р. та Постанова Верховної Ради УРСР від 13 липня 1978 р. «Про порядок введення в дію Закону Української РСР «Про охорону і використання пам'яток історії та культури». Закон складається із десяти розділів, поділених на сорок дев'ять статей. Є чинним із внесеними змінами і доповненнями.

ІСТОРИЧНЕ НАСЕЛЕНЕ МІСЦЕ – це місто, селище або село, яке зберегло повністю або частково свій історичний ареал з об'єктами культурної спадщини і пов'язані з ними розпланування та форму забудови, типові для певних культур або періодів розвитку, та занесене до Списку історичних населених місць України. Місто, селище та село може бути визнано історичним і занесено до Списку історичних населених місць України, якщо воно відповідає щонайменше двом з таких критеріїв:

- наявність історичних, архітектурних, ландшафтних та садово-паркових об'єктів культурної спадщини, які мають містоутворювальне значення;
- розпланування відповідно до минулих історичних епох (до початку ХХ століття);
- збереження основних композиційних центрів та композиційних осей населених місць;
- наявність рядової історичної забудови.

ІСТОРИЧНИЙ АРЕАЛ НАСЕЛЕНОГО МІСЦЯ – це частина населеного місця, що зберегла старовинний вигляд, розпланування та форму забудови, типові для певних культур або періодів розвитку.

КОНСЕРВАЦІЯ ПАМ'ЯТКИ – це сукупність науково-обґрунтованих заходів, які дозволяють захистити об'єкти культурної спадщини від подальших руйнувань і забезпечують збереження їхньої автентичності з мінімальним втручанням у їхній існуючий вигляд. Консервація пам'яток

передбачає збереження пам'яток в тому вигляді, в якому вони збереглися до наших часів, і проведення таких видів робіт:

- першочергові протиаварійні роботи з виконанням тимчасових заходів, які забезпечують збереження пам'яток;
- заходи із збереження архітектурно-художніх елементів пам'яток;
- гідрогеологічні заходи зі створення належних умов, які забезпечують збереження пам'яток.

ЛАНДШАФТНІ ОБ'ЄКТИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це природні території, які мають історичну цінність.

МУЗЕЄФІКАЦІЯ – термін, який у пам'яткознавстві вживається у кількох значеннях. Насамперед це перетворення історико-культурних і природних об'єктів на музейні. Включає наступні етапи: виявлення об'єктів, їх дослідження, консервацію, реставрацію, експозиційну музейну інтерпретацію, подальше використання як об'єктів музейного показу. У цьому значенні термін уперше застосував пам'яткознавець Ф. Шміт у 1929 р. Поширився термін у другій половині ХХ ст. як такий, що стосується будь-яких об'єктів музейного значення: рухомих (культурних цінностей); нерухомих (пам'яток культурної спадщини); нематеріальної культурної спадщини; природного й антропогенного середовища (музеї просто неба, екомузеї, заповідники, національні парки).

Під цим терміном розуміють також перетворення на музей пам'ятки архітектури, яку зберігають в автентичному вигляді в тому архітектурному середовищі, в якому її створено (музеєфікація архітектурна). Так музеєфікують окремі пам'ятки, їхні комплекси, ансамблі (замки, фортеці, монастирі, садиби), історичні центри міст чи їхні частини (як приклад, садиба в Качанівці). Здебільшого музеєфікація архітектурна застосовується щодо пам'яток всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Київ: собор Святої Софії та прилеглі монастирські будівлі, Києво-Печерська лавра, ін.).

Термін «музеєфікація» визначають також як сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у

стан, придатний для екскурсійного відвідування. Основним принципом виконання заходів на пам'ятці, яка підлягає музеєфікації, є збереження її *in situ* (на місці) в автентичному стані, зафіксованому обліковою документацією (як приклад, залишки палацу Б. Хмельницького в с. Суботові Черкаської області).

Методика музеєфікації пам'яток археології та архітектури дещо відмінна, проте спільною є спрямованість на ознайомлення громадськості з витоками та еволюцією суспільства, його культурною спадщиною, а також на усвідомлення необхідності збереження для теперішнього і майбутніх поколінь об'єктів нерухомої культурної спадщини. Для пам'яток археології найдоцільнішою є музеєфікація в межах історико-археологічних заповідників (Національний заповідник «Херсонес Таврійський») чи археологічних парків, територія яких дозволяє експонувати об'єкти в контексті їхнього середовища, виконувати на окремих ділянках поряд із пам'ятками реконструкцію їх, відтворювати традиційну флору та фауну.

НЕРУХОМИЙ ОБ'ЄКТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ (нерухома пам'ятка) – це об'єкт культурної спадщини, який не може бути перенесений на інше місце без втрати його цінності з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду та збереження своєї автентичності.

ОБ'ЄКТ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ – це об'єкт культурної спадщини, включений до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО відповідно до Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини.

ОБ'ЄКТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного,

історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність.

ОБ'ЄКТИ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА – це поєднання паркового будівництва з природними або створеними людиною ландшафтами.

ОБЛІКОВА ДОКУМЕНТАЦІЯ – це документація, яка формується в порядку обліку об'єктів культурної спадщини та містить дані щодо цінності об'єкта культурної спадщини, характерних властивостей, що становлять його історико-культурну цінність, просторових, функціональних характеристик, стану збереження, а також дані проведених досліджень.

ОХОРОНА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це система правових, організаційних, фінансових, матеріально-технічних, містобудівних, інформаційних та інших заходів з обліку (виявлення, наукове вивчення, класифікація, державна реєстрація), запобігання руйнування або заподіяння шкоди, забезпечення захисту, збереження, утримання, відповідного використання, консервації, реставрації, ремонту, реабілітації, пристосування та музеєфікації об'єктів культурної спадщини.

ПАМ'ЯТКА – предмет духовної або матеріальної культури минулого, унікальний об'єкт природи чи цивілізації, який становить наукову, пізнавальну та естетичну цінність. Пам'ятки поділяють на рухомі і нерухомі.

ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ – один із різновидів об'єктів культурної спадщини, високохудожні архітектурні твори, збудовані у минулі історичні періоди. Хронологічна дистанція має складати понад 40–50 років від сучасного моменту, споруда повинна оцінюватися передовсім з точки зору співвідношення просторів і мас, мистецького вирішення екстер'єру та інтер'єру. Це окремі будівлі, споруди, що повністю або частково збереглися в автентичному стані і характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій, будівельних технологій або є творами відомих авторів.

За статусом архітектурні пам'ятки поділяють на: місцевого значення; національного значення; міжнародного значення; невиявлені, але гідні статусу пам'ятки. Три перші категорії підлягають обліку і державній охороні. Невиявлені, але гідні статусу пам'ятки постійно поповнюють списки (переліки) перших трьох категорій. Статус пам'ятки архітектури отримують споруди як сивої давнини (Акрополь, Теотіуакан, Боробудур), так і нестарі споруди (Нотр-Дам-дю-О або каплиця Роншан Ле Корбюзьє) в залежності від унікальності і впливу на мистецьку ситуацію.

Статус пам'ятки архітектури може отримати об'єкт, незалежно він попередньої функції (сакральної, військово-оборонної чи цивільної, житлової, торговельної). Пам'ятка архітектури завжди має унікальні якості завдяки неповторності форм, інженерної конструкції, обробки будівельних матеріалів, їх комбінації чи використання, декору (мозаїка, рельєф, фреска, ліплення тощо).

У Державному реєстрі нерухомих пам'яток України значна кількість пам'яток містобудування одночасно є також пам'ятками містобудування, окремі – пам'ятками історії

ПАМ'ЯТКИ ІСТОРІЇ – це один із різновидів пам'яток культури будинки, а саме: споруди, їх комплекси (ансамблі), окремі поховання та некрополі, місця масових поховань військовослужбовців, які загинули у війнах, поховань померлих внаслідок депортації та політичних репресій на території України, місця бойових дій, місця загибелі бойових кораблів, морських та річкових суден, визначні місця, пов'язані з важливими історичними подіями, з життям та діяльністю відомих осіб, культурою та побутом народів.

ПАМ'ЯТКИ МІСТОБУДУВАННЯ – це історично сформовані центри населених місць, вулиці, квартали, площі, комплекси (ансамблі) із збереженою планувальною і просторовою структурою та історичною забудовою, у тому числі поєднаною з ландшафтом, залишки давнього розпланування та забудови, що є носіями певних містобудівних ідей.

ПАМ'ЯТКИ МОНУМЕНТАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА – це твори образотворчого мистецтва як самостійні, так і ті, що пов'язані з архітектурними, археологічними чи іншими пам'ятками або з комплексами чи ансамблями.

ПАМ'ЯТКИ НАУКИ І ТЕХНІКИ – це унікальні промислові, виробничі, науково-виробничі, інженерні, інженерно-транспортні, видобувні об'єкти, що визначають рівень розвитку науки і техніки певної епохи, певних наукових напрямів або промислових галузей.

ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО – це наукова дисципліна, яка комплексно і всебічно вивчає теоретичні і практичні проблеми, пов'язані з виявленням, вивченням, реєстрацією, науковою класифікацією, обліком об'єктів культурної спадщини; розробкою методологічних і організаційно-правових засад охорони пам'яток, методиками здійснення конкретних пам'яткоохоронних заходів; комплексним збереженням історико-культурного середовища, здійсненням консервації та реставрації окремих споруд, ансамблів та комплексів, а також предметів старовини і мистецтва, що складають музейний, архівний та бібліотечний фонди України; інформаційною політикою, спрямованою на популяризацію пам'яток серед широких верств суспільства; ефективним використанням пам'яток з метою їх інтеграції у сучасні сфери функціонування людського суспільства. Засновником українського пам'яткознавства вважають доктора історичних наук Сергія Зарембу (1947–2003).

ПРИСТОСУВАННЯ ОБ'ЄКТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це сукупність науково-дослідних, проектних, вишукувальних і виробничих робіт щодо створення умов для сучасного використання об'єкта культурної спадщини без зміни притаманних йому властивостей, які є предметом охорони об'єкта культурної спадщини, у тому числі реставрація елементів, які становлять історико-культурну цінність.

РЕАБІЛІТАЦІЯ – це сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об’єктів культурної спадщини.

РЕВІТАЛІЗАЦІЯ – (від лат. *re* ... – відновлення та *vita* – життя, дослівно: *повернення життя*) – поняття, що використовується в науковій і практичній діяльності, яке характеризує процеси відновлення, оживлення, відтворення. Під цим терміном розуміється відновлення занедбаних переважно старих промислових споруд та просторів, індустріальних районів у містах, але не в плані відродження виробництва, а здебільшого шляхом їхньої реорганізації на технологічні хаби, культурні та туристичні об’єкти. Ревіталізація – це нова культура у старих спорудах та місток між минулим та теперішнім.

РЕКОНСТРУКЦІЯ ПАМ’ЯТКИ – (від лат. *Reconstructio* – відбудова) – багатозначний термін в архітектурі й містобудуванні. Щодо охорони об’єктів культурної спадщини вживається в наступних значеннях:

1) Відтворення на підставі наукових досліджень композиції, архітектурної форми, декору пам’яток архітектури, старовинних будівель, споруд, комплексів, ансамблів, історичних центрів міст або їхніх частин, які втратили частково чи повністю свій первісний вигляд. Реконструкцію виконують шляхом вивчення натурних залишків об’єктів, виконання археологічних та історико-архітектурних досліджень із залученням архівних, бібліографічних, іконографічних джерел. Візуалізація результатів такої реконструкції можлива у матеріальній і віртуальній формах – як архітектурний кресленик, макет або з використанням новітніх електронних пристроїв та інформаційних технологій – у вигляді динамічних об’ємних комп’ютерних зображень, які можна роздивлятися з усіх сторін при різних режимах освітлення.

2) Архітектурний кресленик або макет, що відтворює первісний (або на певний історичний період) вигляд пам’ятки архітектури, старовинної будівлі, споруди, комплексу, ансамблю, історичного центру міста або його частини.

3) У містобудуванні застосовується поняття комплексної реконструкції історичних міст, їхніх частин. Метою комплексної реконструкції є:

- забезпечення сприятливого середовища життєдіяльності;
- розвиток різноманітних форм громадської активності;
- підтримання житлової функції історичних центрів міст і підвищення комфортності проживання в них.

При цьому керуються принципом підпорядкування сучасних функцій і потреб вимогам охорони культурної спадщини, можливостям її використання. Основний зміст комплексної реконструкції визначається цілісним містобудівним середовищним підходом до перетворень у межах історичних міст чи їхніх районів. Комплексна реконструкція передбачає взаємопов'язану за метою, завданнями, змістом і термінами реалізації послідовність заходів – наукові дослідження, проектування, планування, фінансування і реалізацію запланованих перетворень.

П'ять методичних засад комплексної реконструкції:

1. Пріоритетність збереження нерухомої культурної спадщини.
2. Включення реконструкції у загальний процес соціально-економічного розвитку міста.
3. Програмно-цільовий підхід.
4. Міждисциплінарність і міжвідомчість.
5. Диференціація і плюралізм конкретних вирішень.

Завдання комплексної реконструкції:

- виділення історичних містобудівних утворень (кварталів, їхніх груп, вулиць, площ), що підлягають комплексній реконструкції, як цілісних об'єктів;
- визначення територій регенерації, обмежених і активних перетворень;
- складання перспективних планів археологічних розкопок, що узгоджуються з планами реконструктивних робіт;

- складання планів реставрації пам'яток з урахуванням програми комплексної реконструкції.

До програми комплексної реконструкції міст із особливо цінною культурною спадщиною входить програма (план) розвитку інфраструктури туризму.

Комплексна реконструкція передбачає виконання такого комплексу практичних заходів:

- реставрація і реабілітація пам'яток культурної спадщини;
- модернізація і капітальний ремонт масової історичної забудови;
- вибіркоче знесення амортизованих малоцінних будівель і нове компенсаційне будівництво;
- розвиток інженерної інфраструктури і транспортних мереж;
- озеленення і благоустрій території, забезпечення задовільного екологічного стану довкілля.

Коректне виконання цих заходів дозволяє досягнути таких результатів:

- збереження і примноження культурно-історичного потенціалу міста;
- створення сприятливих умов функціонування історичних центрів і районів міста;
- забезпечення гармонійного поєднання нових будівель з історичним архітектурним середовищем.

За ступенем радикальності перетворень розрізняють такі реконструктивні заходи:

- збереження (містобудівна консервація) забудови з можливим відтворенням утрачених елементів, реставрацією пам'яток і влаштуванням прихованих систем інженерного устаткування;
- оновлення (реконструкція) забудови з компенсаційним новим будівництвом;
- перетворення забудови зі збереженням вуличного розпланування і новим будівництвом, регульованим за висотою та іншими параметрами.

Комплексна реконструкція в останній чверті ХХ – на початку ХХІ ст. успішно застосовувалася в багатьох історичних містах Європи: Вільнюсі, Ризі, Таллінні, Гданську, Берліні, Дрездені, Тбілісі, ін. В Україні ця практика не набула поширення.

РЕМОНТ ОБ'ЄКТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це сукупність проєктних, вишукувальних і виробничих робіт, спрямованих на покращення технічного стану та підтримання в експлуатаційному стані об'єкта культурної спадщини без зміни властивостей, які є предметом його охорони. Тобто, ремонт пам'яток передбачає покращення їх технічного стану і експлуатаційних якостей без змін існуючого архітектурного вигляду.

РЕСТАВРАЦІЯ ПАМ'ЯТОК – це сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів пам'ятки із забезпеченням збереження її автентичності. Реставрація передбачає проведення таких видів робіт: фрагментарна реставрація (в т.ч. часткове відтворення); цілісна реставрація (в т.ч. повне відтворення).

ТИПИ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ – це відповідна класифікація згідно Закону України «Про охорону культурної спадщини» (2000 р. із змінами і доповненнями). *За типами об'єкти культурної спадщини поділяються на:* **споруди (витвори)** – твори архітектури та інженерного мистецтва, твори монументальної скульптури та монументального малярства, археологічні об'єкти, печери з наявними свідченнями життєдіяльності людини, будівлі або приміщення в них, що зберегли автентичні свідчення про визначні історичні події, життя та діяльність відомих осіб; **комплекси (ансамблі)** – топографічно визначені сукупності окремих або поєднаних між собою об'єктів культурної спадщини; **визначні місця** – зони або ландшафти, природно-антропогенні витвори, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду.